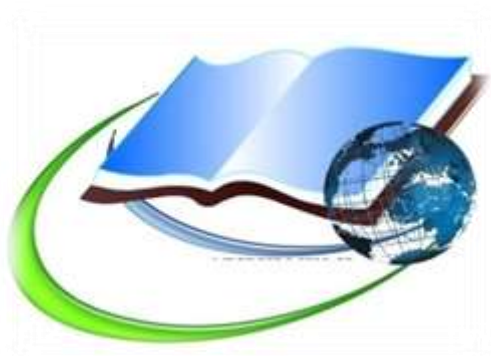

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIMNING DAVLAT TA‘LIM STANDARTI
VA O‘QUV DASTURI
ONA TILI
(5-SINF)**

Toshkent-2017

5-SINF

(204 soat, A2+: 238 soat)

(haftasiga 6 soat, A2+:7 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

A2

– darslik materiallari va undan tashqari manbalar (televizor, radio)dan ma'lumotlarni topa olish.

A2+

– mediamanbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi :

A2

– mustaqil o'qib-o'rganish, bilimini, ko'nikmalarini mustaqil ravishda muntazam oshirib borish.

A2+

– o'z xatti-harakatini baholay olish

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– adabiy til va nutq me'yorlariga amal qilish, badiiy asarlarni tushunish, odob-axloq qoidalariga rioya qilish.

A2+

– madaniy me'yorlarga amal qilish, san'at asarlarini tushunish

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– dars va mashg'ulot jarayonlarida faol ishtirok etish, turli vaziyatlarda o'zini tuta olish.

A2+

– har bir voqea-hodisalarga munosabat bildirish; ularda faol ishtirok eta olish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

– shaxsiy rejalarni tuza olish, turli jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, hisob-kitob bilan ish yuritish.

A2+

– kundalik turmush tarzi bilan bog'liq rejalarni tuza olish.

1-BO'LIM. KIRISH. FONETIKA, IMLO HAMDA LEKSIKA BO'YICHA TAKRORLASH

(7 soat, A2+: 2 soat)

1-mavzu. Tilning ijtimoiy ahamiyati. (1 soat).

2-mavzu. O'zbek tili - davlat tili. (1 soat (A2+: 2 soat)).

Takrorlash.

Ayrim unlilarning yozilishi. Ayrim undoshlarning yozilishi. Bir tovush bilan farq qiladigan so'zlar imlosi va talaffuzi (3 soat)

Shakldosh so'zlar. Ma'nodosh so'zlar. Zid ma'noli so'zlar (2 soat, A2+3 soat).

Nazorat ishi. (1 soat)

2-BO'LIM. MORFOLOGIYA

(17 soat, A2+:2 soat)

3-4-mavzular. So'z turkumlari, so'zlarni turkumlarga ajratishning muhim belgilari. Mustaqil so'z turkumlari. (2 soat)

5-6-mavzular. Fe'l so'z turkumi. Fe'l zamonlari. (2 soat)

7-8-mavzular. Ot so'z turkumi. Egalik va kelishik qo'shimchalari (2 soat)

9-10-mavzular Sifat, son so'z turkumi va ularning imlosi. Olmosh so'z turkumi. (2 soat)

11-12-mavzular. Yordamchi so'zlar. Bog'lovchi, ko'makchi, yuklama. (3 soat)

13-14-mavzular. Undov va taqlid soʻzlar. Qoʻshma soʻzlarning tuzilishi. Qoʻshma soʻzlar imlosi. (2 soat, A2+ 4 soat)

15-16-mavzular. Juft soʻzlar va ularning imlosi. Takroriy soʻzlar va ularning imlosi. (2 soat)

Mustahkamlash. Mustaqil va yordamchi soʻz turkumlari, undov va taqlid soʻzlar. Soʻzlarning tuzilishiga koʻra turlari yuzasidan tahlil, matn va lugʻatlar bilan ishlash. (2 soat)

Nazorat ishi va tahlil. (3 soat)

3-BOʻLIM. SINTAKSIS VA PUNKTUATSIYA. MATN

(20 soat, A2+: 3 soat)

17-18-mavzular. Gap. Gapda soʻzlarning bogʻlanishi. (2 soat)

19-20-mavzular. Soʻz birikmasi. Gapning ifoda maqsadiga koʻra turlari. (2 soat)

21-22-mavzular. Gap boʻlaklari. Kesim. (2 soat)

23-24-mavzular. Ega. Hol. Toʻldiruvchi boʻlaklari. (2 soat)

25-26-mavzular. Aniqllovchi. Undalma va unda tinish belgisining ishlatilishi. (2 soat)

27-mavzu. Kirish soʻz va unda tinish belgisining ishlatilishi (1 soat)

Mustahkamlash. Gapda soʻzlarning bogʻlanishi, gap boʻlaklari, undalma, kirish soʻz va unda tinish belgilarining ishlatilishi yuzasidan tahlil, matn va lugʻatlar bilan ishlash (2 soat)

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

28-29-mavzular. Sodda va qoʻshma gaplar. Koʻchirma gaplar. Koʻchirma gaplar va ularda tinish belgilarining ishlatilishi. (2 soat)

30-mavzu. Dialog va ularda tinish belgilarining ishlatilishi. (1 soat)

31-32-mavzular. Matn. Matn mazmunini qayta hikoya qilish (1 soat, A2+:3 soat)

Matnga sarlavha qoʻyish (1 soat)

Mustahkamlash. Matn va unga sarlavha qoʻyish yuzasidan tahlil. (2 soat, A2+:3 soat)

Oʻquvchilarda shakllangan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, oʻqish, soʻzlash, yozish):

A2

– tinglangan matn, mashq va topshiriqlardagi yoki diktant matnini tushuna oladi;

– mavzuga oid mashq va topshiriqlarni orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda oʻqiy oladi;

– fikrini toʻgʻri bayon qila oladi, urgʻuni toʻgʻri qoʻya oladi;

– oʻrganilgan mavzular doirasida lugʻat, saylanma, taʼkidiy diktantlarni hamda 85-95 ta soʻzdan iborat boʻlgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalarga amal qiladi. 8-10 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi.

A2+

– tinglangan matn, mashq va topshiriqlardagi yoki diktant matnidagi asosiy axborotlarni tushuna oladi;

– mavzuga oid mashq va topshiriqlarni maʼnosini tushunib, orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda oʻqiy oladi;

– fikrini toʻgʻri bayon qila oladi, urgʻuni toʻgʻri qoʻya oladi;

– oʻrganilgan mavzular doirasida lugʻat, saylanma, taʼkidiy diktantlarni hamda 96-120 ta soʻzdan iborat boʻlgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalarga amal qiladi. 11-15 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi.

Lingvistik kompetensiya (fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatikaga oid):

A2

– yangi soʻz va iboralarni oʻzlashtiradi. Gapda soʻzlarning bogʻlanishi, soʻz birikmasi, gapning ifoda maqsadiga koʻra turlari, gap boʻlaklari, undalma, kirish soʻz, sodda va qoʻshma gaplar, koʻchirma gaplar va dialoglarni farqlaydi, izohlay oladi;

– soʻzlarni morfologik tahlil qila oladi. Oʻrganilgan ifoda vositalarini ogʻzaki va yozma nutqda toʻgʻri qoʻllaydi.

A2+

- yangi soʻz va iboralarni oʻzlashtiradi. Gapda soʻzlarning bogʻlanishi, soʻz birikmasi, gapning ifoda maqsadiga koʻra turlari, gap boʻlaklari, undalma, kirish soʻz, sodda va qoʻshma gaplar, koʻchirma gaplar va dialoglarni farqlaydi, izohlay oladi;
- soʻzlarni morfologik tahlil qila oladi. Oʻrganilgan ifoda vositalarini ogʻzaki va yozma nutqda toʻgʻri qoʻllaydi.

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

4-BOʻLIM. FONETIKA VA IMLO

(33 soat, A2+: 4 soat)

33- 34-mavzular. Ogʻzaki va yozma nutq tushunchalari. **(2 soat)**

35-36-mavzular. Talaffuz va imlo meʼyorlari (*yozilishi, fonetik asos, morfologik asos va tarixiy asosga ega boʻlgan soʻzlar*). **(3 soat)**

37-38-mavzular. Nutq tovushlarining maʼno farqlash vazifasi. Ayrim unlilar talaffuzi va imlosi. **U** va **I** unlilarining talaffuzi va imlosi. **(2 soat)**

39-40-mavzular. **A** va **O**, **Oʻ** unlilarining talaffuzi va imlosi. Qator kelgan unlilar talaffuzi va imlosi. **(2 soat)**

Mustahkamlash. Talaffuz va imlo meʼyorlari, nutq tovushlarining maʼno farqlash vazifasi yuzasidan tahlil. Matn va lugʻat bilan ishlash. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

Nazorat ishi. (1 soat)

41-42-mavzular. Ayrim undoshlar talaffuzi va imlosi. **Gg-Kk** undoshlari talaffuzi va imlosi. **(2 soat)**

43-44-mavzular. **Qq** undoshi bilan tugagan soʻzlarga qoʻshimchalarning qoʻshilishi va ularning imlosi. **Gʻ** undoshi bilan tugagan soʻzlarga qoʻshimchalarning qoʻshilishi va ularning imlosi. **(2 soat)**

45-46-mavzular. **B, m** undoshlaridan oldin kelgan **n** undoshining talaffuzi va imlosi. **Jj (dj)** undoshining talaffuzi va imlosi. **X x** va **H h** undoshlarining talaffuzi va imlosi. **(3 soat)**

47-48-mavzular. **Dd** va **Tt** undoshining talaffuzi va imlosi. **F f** undoshining talaffuzi va imlosi. **(2 soat)**

49-50-mavzular. **Ng ng** harfining talaffuzi va vazifasi. **Sh sh** va **Ch ch** harflari talaffuzi hamda ularning vazifalari. **(3 soat)**

Mustahkamlash. Ayrim undoshlar talaffuzi va imlosi. Harf birikmalarining vazifalari yuzasidan tahlil. Lugʻat ustida ishlash. **(2 soat)**

Nazorat ishi. (2 soat)

51-52-mavzular. Qoʻsh undoshlar talaffuzi va imlosi. Qator undoshlarning talaffuzi va imlosi. **(2 soat)**

53-54-mavzular. Tovushlarning orttirilishi va tushib qolishi, almashishi. Tutuq belgisining ishlatilishi. **(2 soat)**

55-56-mavzular. Boʻgʻin va uning turlari. Boʻgʻin koʻchirish qoidalari. **(2 soat)**

57-58-mavzular. Urgʻu va uning turlari. Soʻz urgʻusi. **(2 soat, A2+:4soat)**

Mustahkamlash. Qoʻsh, qator undoshlarning talaffuzi va imlosi, tovushlarning orttirilishi va tushib qolishi, almashishi; tutuq belgisining ishlatilishi, boʻgʻin koʻchirish qoidalari, urgʻuning qoʻyilishi yuzasidan tahlil. Matn va lugʻat bilan ishlash. **(2 soat)**

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

5-BOʻLIM. TAKRORLASH

(3 soat, A2+:1 soat)

Ayrim unlilar. Ayrim undoshlar talaffuzi va imlosi. Qoʻsh va qator undoshlar talaffuzi hamda imlosi. Matn va lugʻatlar bilan ishlash. **(2 soat, A2+:3 soat)**

Boʻgʻin koʻchirish qoidalari. Tovushlarning orttirilishi, tushib qolishi, almashishi. **(1 soat)**

6-BOʻLIM. LEKSIKOLOGIYA

(72 soat, A2+:16 soat)

59-61-mavzular. Leksika. Oʻzbek tili lugʻat tarkibi.

Soʻz – tilning asosiy birligi. **(3 soat)**

Oʻquvchilarda shakllangan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

– tinglangan mashq va topshiriqlardagi yoki diktant matnidagi asosiy axborotlarni tushuna oladi;

– mavzuga oid mashq va topshiriqlarni orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda o'qiy oladi;
– fikrini to'g'ri bayon qila oladi;

– 85-95 ta so'zdan iborat bo'lgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalarga amal qiladi. 8-10 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi.

A2+

– tinglangan mashq va topshiriqlardagi yoki diktant matnidagi asosiy axborotlarni tushuna oladi;

– mavzuga oid mashq va topshiriqlarni orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda o'qiy oladi;
– fikrini to'g'ri bayon qila oladi;

– 96-120 ta so'zdan iborat bo'lgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalarga amal qiladi. 11-15 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi.

Lingvistik kompetensiya(fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatikaga oid):

A2

– talaffuz va imlo me'yorlari, nutq tovushlarining ma'no farqlash vazifasini izohlay oladi, so'zlarni fonetik tahlil qila oladi.

A2+

– talaffuz va imlo me'yorlari, nutq tovushlarining ma'no farqlash vazifasini izohlay oladi, so'zlarni fonetik tahlil qila oladi.

Nazorat ishi (1 soat).

62-63-mavzular. So'zning tovush tomoni. (2 soat)

64-65-mavzular. So'z ma'nosi. Bir ma'noli va ko'p ma'noli so'zlar. So'zning o'z va ko'chma ma'nolari. (2 soat, A2+4soat)

Nazorat ishi. (2 soat)

66-67-mavzular. Ma'no ko'chish yo'llari. O'xshashlik asosida ma'no ko'chishi. (2 soat)

68-70-mavzular. Aloqadorlik asosida ma'no ko'chish. Vazifadoshlik asosida ma'no ko'chishi. Butunning qismni, qismning butunni ifodalashi. (3 soat, A2+:4soat)

Mustahkamlash. Matnda ko'p ma'noli so'zlardan foydalanish. (1 soat, A2+2soat)

Nazorat ishi. (1 soat)

71-72-mavzular. So'zlarning shakl va ma'no munosabatiga ko'ra turlari. Shakldosh so'zlar. (2 soat)

73-74-mavzular. Nutqda shakldosh so'zlardan foydalanish. Nutqda uyadosh so'zlardan foydalanish. (2 soat)

75-76-mavzular. Paronim so'zlar va ulardan foydalanish. Matnda ma'nodosh so'zlarning qo'llanishi. (2 soat)

Mustahkamlash. So'zlarning shakl va ma'no munosabatiga ko'ra turlari yuzasidan tahlil. Lug'at ustida ishlash. (1 soat)

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

77-79-mavzular. Zid ma'noli so'zlar va ularning nutqda qo'llanilishi. Eskirgan so'zlar va ularning ma'nolari. (3 soat)

80-81-mavzular. Eskirgan so'zlarning tarixiy asarlarda qo'llanilishi. (2 soat)

82-83-mavzular. O'zlashma so'zlar. Yevropa tillaridan olingan so'zlar. Yangi paydo bo'lgan so'zlar. (2 soat, A2+:4 soat)

Mustahkamlash. Zid ma'noli so'zlar, eskirgan so'zlar va ularning ma'nolari, o'zlashma so'zlar, yevropa tillaridan olingan so'zlar, yangi paydo bo'lgan so'zlar yuzasidan tahlil. Matn va lug'at bilan ishlash. (2 soat)

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

84-86-mavzular. Terminlar. Ilmiy terminlar. Kasbiy terminlar. Matematika, informatika fanlariga oid terminlar. Tabiiy fanlarga oid terminlar, ularning imlosi. **(3 soat, A2+:4 soat)**

87-89-mavzular. Ijtimoiy fanlar terminlari va ularning imlosi. Jismoniy madaniyat va mehnat bilan bog'liq terminlar. **(3 soat)**

90-92-mavzular. Rasm va chizmachilik terminlari. Musiqaga doir terminlar va ularni nutqda qo'llash. **(3 soat)**

Mustahkamlash. Kasbiy va ilmiy atamalar yuzasidan lug'at bilan ishlash. **(1 soat).**

Nazorat ishi. (1 soat)

93-94-mavzular. Ma'naviyat va ma'rifat bilan bog'liq so'zlar. Madaniyat bilan bog'liq so'zlar. **(2 soat, A2+4 soat)**

95-96-mavzular. San'at bilan bog'liq so'zlar. Tibbiyot bilan bog'liq so'zlar. **(2 soat)**

97-98-mavzular. Qavm-qarindoshlik bilan bog'liq so'zlar va ularning ma'nosi. **(2 soat)**

Mustahkamlash. Matn va lug'at bilan ishlash. **(2 soat, A2+:4 soat)**

99-100-mavzular. Shevaga xos so'zlar. Adabiy nutqning rivojida shevalarning tutgan o'rni. **(2 soat)**

101-102-mavzular. Nutqda shevaga xos so'zlardan foydalanish. Til sofligi tushunchasi. **(2 soat)**

103-105-mavzular. Nutq turlari. Monologik nutq. Dialogik nutq. Lug'atshunoslik. **(3 soat)**

O'quvchilarda shakllangan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

- tinglangan matndan asosiy axborotlarni tushuna oladi;
- mavzuga oid mashq va topshiriqlarni orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda o'qiy oladi;
- fikrini to'g'ri bayon qila oladi, urg'uni to'g'ri qo'ya oladi;
- o'rganilgan mavzular doirasida ijodiy, saylanma diktantlarni hamda 85-95 ta so'zdan iborat bo'lgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalariga amal qiladi. 8-10 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi.

A2+

- tinglangan matndan asosiy axborotlarni tushuna oladi;
- mavzuga oid mashq va topshiriqlarni orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda o'qiy oladi;
- fikrini to'g'ri bayon qila oladi, urg'uni to'g'ri qo'ya oladi;
- o'rganilgan mavzular doirasida ijodiy, saylanma diktantlarni hamda 96-120 ta so'zdan iborat bo'lgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalariga amal qiladi. 11-15 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi.

Lingvistik kompetensiya(fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatikaga oid):

A2

- yangi so'z va iboralarni o'zlashtiradi, matndagi so'zlar ma'nosini izohlaydi va leksik tahlil qila oladi.
- o'rganilgan ifoda vositalarini og'zaki va yozma nutqda to'g'ri qo'llaydi.

A2+

- yangi so'z va iboralarni o'zlashtiradi, matndagi so'zlar ma'nosini izohlaydi va leksik tahlil qila oladi.
- o'rganilgan ifoda vositalarini og'zaki va yozma nutqda to'g'ri qo'llaydi.

Nazorat ishi va tahlil. (3 soat)

106-mavzu. Lug'atlardan foydalanish. **(1 soat)**

Mustahkamlash. Izohli lug'atlardan foydalanish. Imlo lug'atlaridan foydalanish. **(2soat, A2+:4 soat).** Talaffuz (orfoepik) lug'atlaridan foydalanish. Qomusiy lug'atlardan foydalanish. **(2 soat)**

Nazorat ishi va tahlil. (3 soat)

107-109-mavzular. Iboralar. Nutqda iboralardan foydalanish. **(1 soat)** Iboralarning qo'shma so'zdan farqi. **(2 soat, A2+:4soat)**

110-111-mavzular. Iboralarning soʻz birikmalaridan farqi. Tasviriyl ifoda. (2 soat)

112-114-mavzular. Nutqda maqol va hikmatli soʻzlardan foydalanish (3 soat, A2+:4 soat)

115-116-mavzular. Hikmatli soʻzlar ustida ishlash. (2 soat)

117-118-mavzular. Ismlar maʼnosi. Joy nomlari tarixi. (2 soat)

Mustahkamlash. Matn va lugʻat bilan ishlash. (2 soat)

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

7-BOʻLIM. OʻQUV YILI OXIRIDA TAKRORLASH. MATN USTIDA ISHLASH (22 soat, A2+:6 soat)

Takrorlash. Gaplarning ifoda maqsadiga koʻra turlari. Gap boʻlaklari. (2 soat)

Mustaqil soʻzlar. Yordamchi soʻzlar. (2 soat)

Unli tovushlar. Undosh tovushlar. (2 soat)

Boʻgʻin va urgʻu. Soʻzning oʻz va koʻchma maʼnolari. (2 soat, A2+:5 soat)

Nazorat ishi. (3 soat)

Shakldosh, maʼnodosh, zid maʼnoli soʻzlar. Eskirgan va yangi soʻzlar, iboralar va tasviriyl ifodalar. (2 soat)

Lugʻatshunoslik. (2 soat)

Atamalar, shevaga xos soʻzlar, olinma soʻzlar. (2 soat)

Maʼno koʻchish yoʻllari va ulardan foydalanish. (2 soat)

119-120-mavzular. Matn. Rasmga qarab savollar yordamida matn tuzish. Matn asosida bayon yozish. (2 soat, A2+:5 soat)

121-mavzu. Ish qogʻozlari (xat, tabriknoma, eʼlon) ustida ishlash. Asosiy atamalar ustida ishlash. (2 soat)

Oʻquvchilarda shakllangan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, oʻqish, soʻzlash, yozish):

A2

– mashq va topshiriqlar yoki diktant matnidagi asosiy axborotlarni tushuna oladi;
– mavzuga oid mashq va topshiriqlarni orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda oʻqiy oladi;
– fikrini toʻgʻri bayon qila oladi, urgʻuni toʻgʻri qoʻya oladi;
– oʻrganilgan mavzular doirasida saylanma, ijodiy diktantlarni hamda 85-95 ta soʻzdan iborat boʻlgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalarga amal qiladi. 8-10 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi. Ish qogʻozlarini (xat, tabriknoma, eʼlon) yoza oladi.

A2+

– mashq va topshiriqlar yoki diktant matnidagi asosiy axborotlarni tushuna oladi;
– mavzuga oid mashq va topshiriqlarni orfoepiya qoidalariga rioya qilgan holda oʻqiy oladi;
– fikrini toʻgʻri, ravon, qisqa bayon qila oladi, urgʻuni toʻgʻri qoʻya oladi;
– oʻrganilgan mavzular doirasida saylanma, ijodiy diktantlarni hamda 96-120 ta soʻzdan iborat boʻlgan nazorat diktantini yoza oladi. Husnixat va imlo qoidalarga amal qiladi. 11-15 ta gapli ijodiy matn yarata oladi. Mustaqil va ijodiy fikrlay oladi. Ish qogʻozlarini (xat, tabriknoma, eʼlon) yoza oladi.

Lingvistik kompetensiya(fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatikaga oid):

A2

– talaffuz va imlo meʼyorlari, nutq tovushlarining maʼno farqlash vazifasini izohlay oladi. Yangi soʻz va iboralarni oʻzlashtiradi. Gapda soʻzlarning bogʻlanishi, soʻz birikmasi, gapning ifoda maqsadiga koʻra turlari, gap boʻlaklari, undalma, kirish soʻz, sodda va qoʻshma gaplar, koʻchirma gaplar va dialoglarni farqlaydi, izohlay oladi;

– soʻzlarni fonetik tahlil qila oladi;

– matndagi soʻzlar maʼnosini izohlaydi va leksik, morfologik tahlil qila oladi. Oʻrganilgan ifoda vositalarini ogʻzaki va yozma nutqda toʻgʻri qoʻllaydi.

A2+

– talaffuz va imlo me'yorlari, nutq tovushlarining ma'no farqlash vazifasini izohlay oladi. Yangi so'z va iboralarni o'zlashtiradi. Gapda so'zlarning bog'lanishi, so'z birikmasi, gapning ifoda maqsadiga ko'ra turlari, gap bo'laklari, undalma, kirish so'z, sodda va qo'shma gaplar, ko'chirma gaplar va dialoglarni farqlaydi, izohlay oladi;

– so'zlarni fonetik tahlil qila oladi; matndagi so'zlar ma'nosini izohlaydi va leksik, morfologik tahlil qila oladi. O'rganilgan ifoda vositalarini og'zaki va yozma nutqda to'g'ri qo'llaydi.

Nazorat ishi. (2 soat)

Mavzularni o'rganish uchun - 121 soat

Takrorlash uchun – 25 soat

Mustahkamlash uchun - 25 soat

Nazorat ishlari uchun - 33 soat

Jami: 204 +34soat= A2+: 238 soat

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**ONA TILI FANIDAN O‘QUV DASTURI
(6-sinf)**

TOSHKENT – 2017

Ushbu dastur O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187-son "Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori bilan tasdiqlangan umumiy o'rta ta'limning Davlat ta'lim standarti hamda ona tili fani bo'yicha malaka talablari asosida tuzilgan bo'lib, Xalq ta'limi vazirining 2017-yil 3 iyundagi "Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari talablari asosida takomillashtirilgan o'quv dasturlarini tasdiqlash va amaliyotga joriy etish to'g'risida"gi 190-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan va umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5-9-sinflari uchun amaliyotga joriy etiladi.

UQTIRISH XATI

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ona tili fanini o'qitishning maqsadi – o'quvchilarda og'zaki va yozma nutq ko'nikmasini, ijodiy fikrlash malakasini, kitobxonlik va nutq madaniyatini rivojlantirishdan iborat.

Ona tili fanini o'qitishning asosiy vazifasi – o'quvchi shaxsini fikrlashga, o'zgalar fikrini anglashga, o'z fikrini og'zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga qaratilgan nutqiy (kommunikativ) kompetensiyani rivojlantirish; o'quvchilarda grammatikaga oid o'zlashtiriladigan bilimlarni (fonetika, leksikologiya, so'zning tarkibi, so'z yasalishi, morfologiya, sintaksis, yozuv va imlo, tinish belgilari, nutq uslublari, stilistikaga oid tushunchalarni) rivojlantirish hamda ona tilining keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda to'g'ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.

Ona tili fanidan o'quv dasturi o'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan Davlat ta'lim standarti talablaridan kelib chiqib tuzildi. O'quv dasturida o'quvchilarda fanga doir nutqiy va lingvistik kompetensiyalarni hamda tayanch kompetensiyalarning elementlarini shakllantirish ko'zda tutilgan.

Boshlang'ich ta'limda – o'quvchilarning savodxonligini ta'minlash, adabiy nutq me'yorlariga og'zaki va yozma nutqda rioya qilishni shakllantirish;

Umumiy o'rta ta'limda – ona tili imkoniyatlari asosida ta'lim oluvchida mustaqil va ijodiy fikrlash, ijodiy fikr mahsulini nutq muhiti, sharoiti va vaziyatiga mos ravishda og'zaki va yozma shakllarda to'g'ri, ravon va aniq ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Boshlang'ich ta'lim o'quv dasturi quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi:

1. Savod o'rgatish va nutq o'stirish.
2. Amaliy fonetika va grammatika, imlo va nutq o'stirish.

Savodga o'rgatish jarayoni ikki davrni: alifbegacha tayyorlov va alifbe davriga ajratiladi. Tayyorgarlik va alifbe davrida ta'lim savodga o'rgatishning tahlil-tarkib tovush usulida amalga oshiriladi. Bunda o'quvchilar nutqini yangi so'zlar hisobiga boyitishga alohida e'tibor qaratiladi.

Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limi o'quvchilarda nutqiy faoliyatning asosiy turlarini rivojlantirishni ko'zda tutadi. Shuning uchun ona tili o'quv fani mazmunini nutq tovushlari, yozma nutqda tovushlarning ifodalanishi, so'z turkumlari, ularning o'zgarishi va gapda so'zlarning bog'lanishi, so'zlarning morfemik tarkibi va so'z yasalishi, so'zlarning leksik-semantik guruhlari, imlo qoidalari va tinish belgilarining ishlatilishiga doir bilimlar tashkil etadi.

5-9-sinflarda ona tili fonetikasi, leksikasi, morfologiya va sintaksisini tizimli va amaliy samarali o'rganish natijasida ta'lim oluvchiga tilshunoslik fani asoslarini berish emas, balki ayni bir narsa-hodisani atash, fikrni ifodalash uchun ona tilida o'nlab imkoniyatlar borligini, xilma-xil shakl va ko'rinishlarga ega bo'lgan bunday rang-barang imkoniyatlarning har birining o'z ifoda va ta'sir xususiyatini o'quvchiga yetkazish, unda mana shu jihatlarni ilg'ay olish, bunda axborot resurslariga murojaat qilish madaniyatini shakllantirish, har bir shakl va imkoniyatdan o'z o'rnida foydalana olish malakalarini rivojlantirishdir.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari ona tili ta'limida o'rganilgan o'quv materiallarning akademik litsey va kasb-hunar kollejlari aynan takrorlanmasligi, o'quvchilarning yoshi, psixofiziologik xususiyatlari, umumiy o'rta ta'lim tayyorgarligiga mos kelishi hamda grammatik materiallarni asta-sekin, oddiydan murakkabga tomon borish tamoyiliga asoslanishi e'tiborga olingan.

Shuningdek, ona tili chuqur o'rganiladigan davlat ixtisoslashtirilgan umumta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini takomillashtirish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchilardagi qobiliyat va iste'dodni yanada kamol toptirish uchun ixtisoslikka yo'naltirilgan o'quv dasturi kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv dasturiga moslashtirildi. Bunda yillik o'quv soatlari A2 bosqichda 646 soat bo'lsa, A2+ bosqichda esa 986 soatni tashkil etadi.

Buning uchun o'quv dasturida qo'shimcha ikki soat vaqt ajratilgan. Bu ikki soatning bir soati (34 soat) oddiy sinflar (A2) uchun tuzilgan o'quv dasturi mavzulari tarkibida berildi, ikkinchi soati esa, "Nutq madaniyati" yondosh dasturi uchun ajratildi.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilab berilgan. Bunga ko'ra, ona tili fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda quyidagi tayanch kompetensiyalar shakllantirilib boriladi.

Kommunikativ kompetensiya:

A2

– o'rganilgan ifoda vositalari asosida o'zaro samarali muloqotga kirisha olish, muloqotda nutqiy muhitga moslasha olish.

A2+

– muloqotda nutqiy muhit hamda sharoitga moslasha olish, muomala madaniyatiga amal qilish.

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

A2

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, ularning xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini egallash .

A2+

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, qayta ishlash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, mediamadaniyatga ega bo'lish.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

A2

– doimiy ravishda o'zini o'zi mustaqil va ijodiy rivojlantirish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, mustaqil qaror qabul qila olish.

A2+

– doimiy ravishda hayotiy tajribasini mustaqil ravishda muntazam oshirib borish, mustaqil qaror qabul qila olish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– sinfda, maktabda, oilada, mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

A2+

– mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy asarlarni tushunish, nutqiy me'yorlarga rioya qilish va sog'lom turmush tarziga amal qilish.

A2+

– umuminsoniy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, sog'lom turmush tarziga amal qilish, san'at asarlarni tushunish va nutq madaniyatiga ega bo'lish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

– kundalik faoliyatda turli jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy va iqtisodiy rejalarni tuza olish,

A2+

– kundalik faoliyatda jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, kasbiy rejalarni tuza olish,

O'quv dasturi mazmunida aks etgan grammatik mavzularni yoritishda o'quv rejada keltirilgan "Hayot xavfsizligi asoslari", "Tejamkorlik saboqlari" va "Iqtisodiy bilim asoslari" kurslarining mazmuni singdirilishi kerak.

Me'yoriy hujjatlarni yuritishda **tayanch** va **fanga oid kompetensiyalar** quyidagicha yozilishi tavsiya qilinadi.

I. TK-tayanch kompetensiya

1. TK1-kommunikativ kompetensiya
2. TK2-axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi
3. TK3-o'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyasi
4. TK4-ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi
5. TK5-milliy va umummadaniy kompetensiya
6. TK6-matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi

II. FK-fanga oid kompetensiyalar

1. FK1- nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish)
2. FK2- lingvistik kompetensiya (fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika va uslubiyatga oid):

6- SINF

(170 soat, A2+: 204 soat)

(haftasiga 5 soat, A2+: 6 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

A2

– darslik (lug'atlar), kutubxona hamda media manbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saqlash.

A2+

– darslik (lug'atlar) hamda media manbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saqlash, saralash;

– foydalanishda mediamadaniyatga rioya qilish.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

A2

– mustaqil o'qib o'rganish, doimiy ravishda o'z-o'zini jismoniy, ma'naviy rivojlantirish, ijodiylik ko'nikmalarini oshirib borish.

A2+

– ijodiylik ko'nikmalarini oshirib borish;

– o'z xatti-harakatini tanqidiy baholash.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– madaniy me'yorlarga va sog'lom turmush tarziga hamda adabiy til me'yorlariga amal qilish.

A2+

– san'at asarlarini o'qib tushunib, ta'sirlana olish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– guruhlarda hamkorlikda ishlay olish va bunda muomala madaniyatiga ega bo'lish.

A2+

– o'zining fuqarolik burch va huquqlarini bilish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

– aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy rejalarini tuza olish, mavzu doirasida turli jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish.

A2+

– kundalik hayotda aniq hisob-kitob bilan ish yuritish.

1-BO'LIM. KIRISH.

5-SINFDA O'TILGANLARNI TAKRORLASH

(6 soat, A2+: 2 soat)

1-mavzu. O'zbekistonda davlat tili va boshqa tillarning rivoji. **(1 soat)**

Takrorlash. Unli tovushlar. Undosh tovushlar. **(2 soat)**

O'zbek alifbosi va imlo qoidalari. Bo'g'in va urg'u. **(2 soat)**

Leksikologiya va lug'atshunoslik (ma'nodosh, shakldosh (omonim), zid ma'noli, yangi paydo bo'lgan so'zlar, iboralar, atamalar). **(1 soat, A2+: 3 soat).**

2-BO'LIM. MATN

(4 soat, A2+: 2 soat)

2-3-mavzular. Matn va mavzu. Matnning turlari. Hikoya matni. **(2 soat)**

4-5-mavzular. Tasviriy matn. Muhokama matni. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

Nazorat ishi. (2 soat)

3-BO'LIM. MORFOLOGIYA

(9 soat, A2+:9 soat)

6-7-mavzular. Morfologiyaga kirish. So'z tarkibi. **(2 soat)**

8-9-mavzular. Asos va qo'shimchalar. Qo'shimchalar tasnifi. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

10-11-mavzular. So'z yasovchi qo'shimchalar. Tub va yasama so'zlar. **(2 soat, A2+: 5 soat)**

12-13-mavzular. Shakl yasovchi qo'shimchalar va ularning tasnifi. So'z tarkibida tartib. **(2 soat, A2+ 4 soat)**

Mustahkamlash. So'z tarkibi va so'z yasalishi bo'yicha tahlil. Matn va lug'atlar bilan ishlash. **(1 soat, A2+: 3 soat)**

Nazorat ishi. (3 soat)

4-BO'LIM. SO'Z TURKUMLARI

(118 soat, A2+:23 soat)

14-15-mavzular. To'plam va tasnif. So'z turkumlari. **(2 soat)**

16-17-mavzular. Fe'l. Harakat va holat fe'llari. **(2 soat)**

18-19-mavzular. O'timli va o'timsiz fe'llar. Fe'l nisbatlari. **(2 soat)**

20-21-mavzular. Aniq nisbat. O'zlik nisbat. **(2 soat)**

22-23-mavzular. Majhul nisbat. Orttirma nisbat. **(2 soat)**

Nazorat ishi. (3 soat)

24-25-mavzular. Orttirma nisbat qo'shimchalarining ishlatilishi. Birgalik nisbati. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

Mustahkamlash. Fe'l, o'timli va o'timsiz fe'llar, fe'lning nisbat shakllari bo'yicha tahlil. Matn va lug'atlar bilan ishlash. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

26-27-mavzular. Fe'lning vazifa shakllari. Harakat nomi. **(2 soat, A2+: 3 soat)**

28-29-mavzular. Harakat nomining yasalishi. Sifatdosh. **(2 soat, A2+: 3 soat)**

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

– mashq va topshiriqlardagi voqea-hodisalarni, tinglangan matndagi axborotni tushuna oladi;

– mashq va topshiriqlarda berilgan matnni orfoepiya qoidalariga rioya qilib o'qiydi;

– so'z va gaplarni bog'lagan holda fikrini to'g'ri va ravon bayon qila oladi;

– 95-105 so'zdan iborat diktantni yoza oladi, husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qiladi. 10-12 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, mustaqil fikrlay oladi;

– husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qila oladi.

A2+

– mashq va topshiriqlardagi voqea-hodisalarni, tinglangan matndagi axborotni tushuna oladi;

– mashq va topshiriqlarda berilgan matnni orfoepiya qoidalariga rioya qilib ravon o‘qiydi;

– so‘z va gaplarni bog‘lagan holda fikrini to‘g‘ri va ravon bayon qila oladi;

– 121-130 so‘zdan iborat diktantni yoza oladi, husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qiladi. 16-18 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, mustaqil fikrlay oladi;

– husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qila oladi.

Lingvistik kompetensiya (orfografiya, leksika, grammatika):

A2

– mavzu doirasida fonetik va leksik tahlil qila oladi, o‘rganilgan ifoda vositalaridan nutqda o‘rinli foydalana oladi.

A2+

– mavzu doirasida fonetik va leksik tahlil qila oladi, o‘rganilgan ifoda vositalaridan nutqda o‘rinli foydalana oladi.

Nazorat ishi. (3 soat)

30-32-mavzular. Sifatdoshlarning zamon shakllari. O‘tgan zamon sifatdoshi. Hozirgi va kelasi zamon sifatdoshlari. Sifatdoshlarning bo‘lishli va bo‘lishsiz shakllari **(3 soat)**.

33-35-mavzular. Ravishdosh. Ravishdoshlarning ma‘no turlari. Ravishdosh yasovchi qo‘shimchalar talaffuzi va imlosi. **(3 soat, A2+: 4 soat)**

Mustahkamlash. Fe‘llarning vazifa shakllari yuzasidan tahlil, matn va lug‘atlar bilan ishlash. **(1 soat, A2+: 3 soat)**

Nazorat ishi. (2 soat)

36-38-mavzular. Ko‘makchi fe‘llar. Ko‘makchi fe‘lning ma‘nolari. **(3 soat, A2+ 4 soat)**

39-40-mavzular. Fe‘llarning yasalishi. Ayrim fe‘l yasovchi qo‘shimchalar imlosi. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

41-43-mavzular. Fe‘llarning tuzilishiga ko‘ra turlari. Sodda fe‘llar. Qo‘shma fe‘llar. Juft fe‘llar. **(3 soat, A2+: 4 soat)**

Mustahkamlash. Fe‘l so‘z turkumining yasalishi bo‘yicha tahlil. **(1 soat, A2+ : 2 soat)**

Nazorat ishi. (3 soat)

44-45-mavzular. Fe‘lning ma‘noviy guruhlari. Fe‘llarning munosabat shakllari. **(2 soat)**

46-47-mavzular. Fe‘lning zamon shakllari. O‘tgan zamon shakllari. **(2 soat)**

48-49-mavzular. O‘tgan zamon shakllarining yasalishi. O‘tgan zamon shakllarida to‘liqsiz fe‘lning ishlatilishi. **(2 soat)**

50-51-mavzular. Hozirgi zamon shakllari. Hozirgi zamon shakllarining talaffuzi va imlosi. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

52-53-mavzular. Kelasi zamon shakllari. Mayl shakllari. **(2 soat)**

O‘quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o‘qish, yozish):

A2

– mashq va topshiriqlardagi voqea-hodisalarni tushuna oladi;

– savol va topshiriqlarda berilgan matnni orfoepiya qoidalariga rioya qilib o‘qiydi;

– 95-105 so‘zdan iborat diktantni yoza oladi, husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qiladi.

A2+

– 121-130 so‘zdan iborat diktantni yoza oladi, husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qiladi.

Lingvistik kompetensiya (grammatika):

A2

– mavzu doirasida to‘plam va tasnif, fe‘l so‘z turkumi va nisbatlarini izohlay oladi, ajrata oladi;

– o‘rganilgan ifoda vositalaridan nutqda o‘rinli foydalana oladi.

A2+

– mavzu doirasida to‘plam va tasnif, fe‘l so‘z turkumi va nisbatlarini izohlay oladi, ajrata oladi;

– o‘rganilgan ifoda vositalaridan nutqda o‘rinli foydalana oladi.

Nazorat ishi. (3 soat)

54-56-mavzular. Xabar mayli. Buyruq-istak mayli. 2 shaxs buyruq-istak mayli qo‘shimchalarining qo‘llanilishi va ma‘nolari. **(3 soat, A2+: 4 soat)**

Mustahkamlash. Xabar va buyruq-istak mayllari bo‘yicha tahlil. **(1 soat)**

57-58-mavzular. Shart mayli. Shaxs- son shakllari. **(2 soat)**

59-60-mavzular. Ot. Otlarning tuzilishiga ko‘ra turlari. Sodda ot. **(2 soat)**

61-63-mavzular. Qo‘shma otlar imlosi. Juft va takroriy otlar imlosi. Atoqli otlarning turlari va imlosi. **(3 soat)**

64-65-mavzular. Joy nomlari va ularning imlosi. **(2 soat)**

Nazorat ishi. (3 soat)

66-67-mavzular. Tashkilot, korxona, muassasa nomlari. Tarixiy sana va bayram nomlari. **(2 soat)**

68-69-mavzular. Suv havzalari va inshootlari nomlari. **(2 soat)**

Nazorat ishi. (2 soat)

70-72-mavzular. Turdosh otlar. Shaxs otlari. Shaxs oti yasovchi qo‘shimchalar va ularning imlosi. **(3 soat)**

73-74-mavzular. Narsa otlari. Narsa otlarini yasovchi qo‘shimchalar va ularning imlosi **(2 soat)**

75-76- mavzular. O‘rin-joy otlari. Faoliyat-jarayon otlari **(2 soat)**

77-78- mavzular Aniq va mavhum otlar. Mavhum ot yasovchi qo‘shimchalar va ularning imlosi. **(2 soat)**

79-80-mavzular. Otlarning lug‘aviy shakllari. Son (birlik va ko‘plik) shakllari. Otlarning kichraytirish va erkalash shakllari. **(2 soat)**

Mustahkamlash. Ot so‘z turkumi va uning ma‘noviy guruhlari, tuzilishi bo‘yicha tahlil. **(1 soat)**

81-82-mavzular. Sifat. Sifatlarning yasalishi. **(2 soat, A2+:3 soat)**

83-84-mavzular. Sifat yasovchi qo‘shimchalar va ularning imlosi. **(2 soat)**

85-86-mavzular. Sifatlarning tuzilishiga ko‘ra turlari. Sodda sifat. Qo‘shma sifat. **(2 soat)**

87-88-mavzular. Juft sifatlar va ularning imlosi. Takroriy sifatlar va ularning imlosi. **(2 soat)**

89-91-mavzular. Asliy va nisbiy sifatlar. Sifat darajalari. Sifatlarning oddiy daraja shakli. **(3 soat)**

92-94-mavzular. Sifatlarning orttirma daraja shakli. Sifatlarning qiyosiy daraja shakli. Sifatlarning ozaytirma shakli. **(3 soat)**

O‘quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o‘qish, so‘zlash, yozish):

A2

– mashq va topshiriqlardagi voqea-hodisalarni, tinglangan matndagi axborotni tushuna oladi;

– mashq va topshiriqlarda berilgan matnni orfoepiya qoidalariga rioya qilib o‘qiydi;

– so‘z va gaplarni bog‘lagan holda fikrini to‘g‘ri bayon qila oladi. 95-105 so‘zdan iborat diktantni yoza oladi, 10-12 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, bayonga reja (sodda) tuza oladi, husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qila oladi.

A2+

– so‘z va gaplarni bog‘lagan holda fikrini to‘g‘ri, qisqa va ravon bayon qila oladi. 121-130 so‘zdan iborat diktantni yoza oladi, 16-18 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, bayonga reja (sodda) tuza oladi, matnda badiiy tasvir vositalaridan o‘rinli foydalana oladi;

– husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qila oladi.

Lingvistik kompetensiya (fonetika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika):

A2

- soʻz tarkibi va soʻz yasallishini farqlay oladi;
- mustaqil soʻz turkumlari (feʼl, ot, sifat, son, ravish) ni izohlay oladi;
- mavzu doirasida gaplarni morfologik tahlil qila oladi, oʻrganilgan ifoda vositalaridan nutqda oʻrinli foydalana oladi.

A2+

- soʻz tarkibi va soʻz yasallishini farqlay oladi; mustaqil soʻz turkumlari (feʼl, ot, sifat, son, ravish) ni izohlay oladi;
- mavzu doirasida gaplarni morfologik tahlil qila oladi, oʻrganilgan ifoda vositalaridan nutqda oʻrinli foydalana oladi.

Nazorat ishi. (2 soat)

95-96-mavzular. Sifatning maʼno guruhlari. Xususiyat, hajm-oʻlchov, makon-zamon sifatleri. (2 soat)

97-98-mavzular. Rang-tus, maza-taʼm va hid bildiruvchi sifatlar. Sifatlarning otlashuvi. (2 soat)

Mustahkamlash. Sifatning umumiy belgilari va vazifalari boʻyicha tahlil. (1 soat)

Nazorat ishi. (1 soat)

99-100-mavzular. Son. Ularning umumiy belgilari va vazifalari. Sonlarning maʼno guruhlari. (2 soat)

101-102-mavzular. Sanoq son. Dona son, uning yasallishi. (2 soat)

103-105-mavzular. Chama son, uning yasallishi. Jamlovchi son, uning yasallishi. Taqsim son, uning yasallishi. (3 soat)

106-108-mavzular. Kasr sonlar. Ularning yasallishi va imlosi. Hisob soʻzlari. Tartib sonlar. (3 soat)

Mustahkamlash. Son soʻz turkumining belgilari, maʼnoviy guruhlari, vazifalari boʻyicha tahlil. (2 soat)

Nazorat ishi va tahlil. (3 soat)

109-110-mavzular. Ravish. Ravishlarning yasallishi. Tub va yasama ravishlar. (2 soat, A2+:3 soat)

111-112-mavzular. Ravish yasovchi qoʻshimchalar. Ravishlarning maʼno turlari. (2 soat)

113-114-mavzular. Holat ravishlari. Payt ravishlari. (2 soat, A2+:3 soat)

115-116-mavzular. Oʻrin ravishlari. Miqdor-daraja ravishlari. (2 soat)

Nazorat ishi. (1 soat)

Takrorlash. Feʼl boʻyicha oʻtilganlarni takrorlash. Ot boʻyicha oʻtilganlarni takrorlash. Sifat, son, ravish boʻyicha oʻtilganlarni takrorlash. (3 soat, A2+:4 soat)

117-mavzu. Ish qogʻozlari ustida ishlash. (1 soat).

Takrorlash. Testlar ustida ishlash. Yakuniy dars. (2 soat)

Oʻquvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, oʻqish, soʻzlash, yozish):

A2

- mashq va topshiriqlardagi voqea-hodisalarni, tinglangan matn, koʻrilgan lavhadagi axborotni tushuna oladi;

- mashq va topshiriqlarda berilgan matnni orfoepiya qoidalariga rioya qilib oʻqiydi;

- soʻz va gaplarni bogʻlagan holda fikrini toʻgʻri va ravon bayon qila oladi. 10-12 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, bayonga reja (sodda) tuza oladi, matnda badiiy tasvir vositalaridan oʻrinli foydalana oladi;

- 95-105 soʻzdan iborat diktantni yoza oladi, husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qila oladi;

- ish qogʻozlari (ariza, xat, tarjimai hol) ni yoza oladi.

A2+

– 16-18 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, bayonga reja (sodda) tuza oladi, matnda badiiy tasvir vositalaridan o‘rinli foydalana oladi;

– 121-130 so‘zdan iborat diktantni yoza oladi, husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qila oladi;

– ish qog‘ozlari (ariza, xat, tarjimai hol) ni yoza oladi.

Lingvistik kompetensiya (fonetika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika):

– so‘z tarkibi va so‘z yasalishini farqlay oladi;

– mustaqil so‘z turkumlari (fe‘l, ot, sifat, son, ravish)ni izohlay oladi;

– mavzu doirasida fonetik va leksik, gaplarni morfologik tahlil qila oladi, o‘rganilgan ifoda vositalaridan nutqda o‘rinli foydalana oladi.

A2+

– so‘z tarkibi va so‘z yasalishini farqlay oladi;

– mustaqil so‘z turkumlari (fe‘l, ot, sifat, son, ravish)ni izohlay oladi;

– mavzu doirasida fonetik va leksik, gaplarni morfologik tahlil qila oladi, o‘rganilgan ifoda vositalaridan nutqda o‘rinli foydalana oladi.

Nazorat ishi. (2 soat)

Mavzularni o‘rganish uchun: 117 soat,- A2+: 144 soat

Takrorlash uchun: 10 soat

Mustahkamlash darslari uchun: 10 soat, A2+:17 soat

Nazorat ishlari uchun: 33 soat

Jami: 170 soat, A2+: 204 soat

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**ONA TILI FANIDAN O‘QUV DASTURI
(7-sinf)**

TOSHKENT – 2017

Ushbu dastur O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187-son "Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori bilan tasdiqlangan umumiy o'rta ta'limning Davlat ta'lim standarti hamda ona tili fani bo'yicha malaka talablari asosida tuzilgan bo'lib, Xalq ta'limi vazirining 2017-yil 3 iyundagi "Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari talablari asosida takomillashtirilgan o'quv dasturlarini tasdiqlash va amaliyotga joriy etish to'g'risida"gi 190-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan va umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5-9-sinflari uchun amaliyotga joriy etiladi.

UQTIRISH XATI

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ona tili fanini o'qitishning maqsadi – o'quvchilarda og'zaki va yozma nutq ko'nikmasini, ijodiy fikrlash malakasini, kitobxonlik va nutq madaniyatini rivojlantirishdan iborat.

Ona tili fanini o'qitishning asosiy vazifasi – o'quvchi shaxsini fikrlashga, o'zgalar fikrini anglashga, o'z fikrini og'zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga qaratilgan nutqiy (kommunikativ) kompetensiyani rivojlantirish; o'quvchilarda grammatikaga oid o'zlashtiriladigan bilimlarni (fonetika, leksikologiya, so'zning tarkibi, so'z yasalishi, morfologiya, sintaksis, yozuv va imlo, tinish belgilari, nutq uslublari, stilistikaga oid tushunchalarni) rivojlantirish hamda ona tilining keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda to'g'ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.

Ona tili fanidan o'quv dasturi o'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan Davlat ta'lim standarti talablaridan kelib chiqib tuzildi. O'quv dasturida o'quvchilarda fanga doir nutqiy va lingvistik kompetensiyalarni hamda tayanch kompetensiyalarning elementlarini shakllantirish ko'zda tutilgan.

Boshlang'ich ta'limda – o'quvchilarning savodxonligini ta'minlash, adabiy nutq me'yorlariga og'zaki va yozma nutqda rioya qilishni shakllantirish;

Umumiy o'rta ta'limda – ona tili imkoniyatlari asosida ta'lim oluvchida mustaqil va ijodiy fikrlash, ijodiy fikr mahsulini nutq muhiti, sharoiti va vaziyatiga mos ravishda og'zaki va yozma shakllarda to'g'ri, ravon va aniq ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Boshlang'ich ta'lim o'quv dasturi quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi:

1. Savod o'rgatish va nutq o'stirish.
2. Amaliy fonetika va grammatika, imlo va nutq o'stirish.

Savodga o'rgatish jarayoni ikki davrni: alifbegacha tayyorlov va alifbe davriga ajratiladi. Tayyorgarlik va alifbe davrida ta'lim savodga o'rgatishning tahlil-tarkib tovush usulida amalga oshiriladi. Bunda o'quvchilar nutqini yangi so'zlar hisobiga boyitishga alohida e'tibor qaratiladi.

Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limi o'quvchilarda nutqiy faoliyatning asosiy turlarini rivojlantirishni ko'zda tutadi. Shuning uchun ona tili o'quv fani mazmunini nutq tovushlari, yozma nutqda tovushlarning ifodalanishi, so'z turkumlari, ularning o'zgarishi va gapda so'zlarning bog'lanishi, so'zlarning morfemik tarkibi va so'z yasalishi, so'zlarning leksik-semantik guruhlari, imlo qoidalari va tinish belgilarining ishlatilishiga doir bilimlar tashkil etadi.

5-9-sinflarda ona tili fonetikasi, leksikasi, morfologiya va sintaksisini tizimli va amaliy samarali o'rganish natijasida ta'lim oluvchiga tilshunoslik fani asoslarini berish emas, balki ayni bir narsa-hodisani atash, fikrni ifodalash uchun ona tilida o'nlab imkoniyatlar borligini, xilma-xil shakl va ko'rinishlarga ega bo'lgan bunday rang-barang imkoniyatlarning har birining o'z ifoda va ta'sir xususiyatini o'quvchiga yetkazish, unda mana shu jihatlarni ilg'ay olish, bunda axborot resurslariga murojaat qilish madaniyatini shakllantirish, har bir shakl va imkoniyatdan o'z o'rnida foydalana olish malakalarini rivojlantirishdir.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari ona tili ta'limida o'rganilgan o'quv materiallarning akademik litsey va kasb-hunar kollejlari aynan takrorlanmasligi, o'quvchilarning yoshi, psixofiziologik xususiyatlari, umumiy o'rta ta'lim tayyorgarligiga mos kelishi hamda grammatik materiallarni asta-sekin, oddiydan murakkabga tomon borish tamoyiliga asoslanishi e'tiborga olingan.

Shuningdek, ona tili chuqur o'rganiladigan davlat ixtisoslashtirilgan umumta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini takomillashtirish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchilardagi qobiliyat va iste'dodni yanada kamol toptirish uchun ixtisoslikka yo'naltirilgan o'quv dasturi kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv dasturiga moslashtirildi. Bunda yillik o'quv soatlari A2 bosqichda 646 soat bo'lsa, A2+ bosqichda esa 986 soatni tashkil etadi.

Buning uchun o'quv dasturida qo'shimcha ikki soat vaqt ajratilgan. Bu ikki soatning bir soati (34 soat) oddiy sinflar (A2) uchun tuzilgan o'quv dasturi mavzulari tarkibida berildi, ikkinchi soati esa, "Nutq madaniyati" yondosh dasturi uchun ajratildi.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilab berilgan. Bunga ko'ra, ona tili fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda quyidagi tayanch kompetensiyalar shakllantirilib boriladi.

Kommunikativ kompetensiya:

A2

– o'rganilgan ifoda vositalari asosida o'zaro samarali muloqotga kirisha olish, muloqotda nutqiy muhitga moslasha olish.

A2+

– muloqotda nutqiy muhit hamda sharoitga moslasha olish, muomala madaniyatiga amal qilish.

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

A2

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, ularning xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini egallash .

A2+

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, qayta ishlash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, mediamadaniyatga ega bo'lish.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

A2

– doimiy ravishda o'zini o'zi mustaqil va ijodiy rivojlantirish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, mustaqil qaror qabul qila olish.

A2+

– doimiy ravishda hayotiy tajribasini mustaqil ravishda muntazam oshirib borish, mustaqil qaror qabul qila olish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– sinfda, maktabda, oilada, mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

A2+

– mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy asarlarni tushunish, nutqiy me'yorlarga rioya qilish va sog'lom turmush tarziga amal qilish.

A2+

– umuminsoniy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, sog'lom turmush tarziga amal qilish, san'at asarlarni tushunish va nutq madaniyatiga ega bo'lish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

– kundalik faoliyatda turli jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy va iqtisodiy rejalarni tuza olish,

A2+

– kundalik faoliyatda jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, kasbiy rejalarni tuza olish,

O'quv dasturi mazmunida aks etgan grammatik mavzularni yoritishda o'quv rejada keltirilgan "Hayot xavfsizligi asoslari", "Tejamkorlik saboqlari" va "Iqtisodiy bilim asoslari" kurslarining mazmuni singdirilishi kerak.

Me'yoriy hujjatlarni yuritishda **tayanch** va **fanga oid kompetensiyalar** quyidagicha yozilishi tavsiya qilinadi.

I. TK-tayanch kompetensiya

7. TK1-kommunikativ kompetensiya
8. TK2-axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi
9. TK3-o'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyasi
10. TK4-ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi
11. TK5-milliy va umummadaniy kompetensiya
12. TK6-matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi

II. FK-fanga oid kompetensiyalar

3. FK1- nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish)
4. FK2- lingvistik kompetensiya (fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika va uslubiyatga oid):

7-SINF

(102 soat, A2+ :136 soat)

(haftasiga 3 soat, A2+: 4 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

A2

– eshitilgan yoki o'qilgan matnlardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash.

A2+

– axborot manbalaridan foydalanib, ma'lumotlarni o'zaro almasha olish.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi :

A2

– doimiy ravishda mustaqil o'qib-o'rganish, bilimni oshirib borish, kognitivlik (ijodiylik) ko'nikmasini shakllantirish.

A2+

– o'zining qobiliyatini namoyon qila olish.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– mavzu doirasida berilgan matnlar mazmuni orqali milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish.

A2+

– ma'naviy va madaniy merosini avaylab asrash.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– dars va mashg'ulot jarayonlarida faol ishtirok etish;

– o'zining fuqarolik burchlarini bilish.

. A2+

– dars va mashg'ulot jarayonlarida faol ishtirok etish;

– o'zining fuqarolik burch hamda huquqlarini bilish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

– aniq hisob-kitoblarni bilish, o'rganilgan mavzu doirasida grammatik jadvallarni o'qiy olish.

A2+

– fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish.

1-BO'LIM. KIRISH. TAKRORLASH.

(8 soat, A2+: 1 soat)

1-mavzu. Til va nutq. O'zbek tili – boy tillardan biri. (1 soat)

Takrorlash. Fonetika bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. (1 soat)

Imlo bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. Qo'shimchalar va ularning imlosi bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. (2 soat)

Leksikologiya bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. Fe'l so'z turkumi bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. (2 soat)

Ot, sifat so'z turkumlari bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. Son va ravish so'z turkumlari bo'yicha o'tilganlarni takrorlash, matn va lug'atlar bilan ishlash. (2 soat, A2+: 3 soat)

Nazorat ishi. (1 soat)

2-BO'LIM. MATN

(2 soat, A2+:2 soat)

2-3-mavzular. Matnda ko'p ma'noli, ma'nodosh so'zlardan foydalanish. Shakldosh, qarama-qarshi ma'noli so'zlardan foydalanish. (2 soat, A2+:4 soat)

Nazorat ishi. (1 soat)

3-BO'LIM. MUSTAQIL SO'Z TURKUMLARI HAQIDA MA'LUMOT (13 soat, A2+: 8 soat)

4-5-mavzular. Olmosh so'z turkumi va uning tasnifi. Ko'rsatish olmoshlari. (2 soat)

6-7-mavzular. Ko'rsatish olmoshlarining talaffuzi va imlosi. Kishilik olmoshlari (2 soat, A2+: 4 soat)

8-9-mavzular. O'zlik olmoshi. So'roq olmoshlari. (2 soat)

10-11-mavzular. Belgilash olmoshlari. Gumon olmoshlari. (2 soat)

12-13-mavzular. Bo'lishsizlik olmoshlari. Olmoshlarning tuzilishiga ko'ra turlari. (2 soat, A2+4 soat)

14-15-mavzular. Sodda va qo'shma olmoshlar. Ularning imlosi. Juft va takroriy olmoshlar. Ularning imlosi. (2 soat, A2+:4 soat)

Mustahkamlash. Olmosh va uning tasnifi bo'yicha tahlil, matn bilan ishlash. (1 soat, A2+: 3 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi voqea-hodisalarni tushuna oladi; matnlarni, so'z, iboralarni ma'nosini anglagan holda to'g'ri o'qiy oladi; fikrini to'g'ri bayon qila oladi, so'z urg'usini to'g'ri qo'ya oladi; grammatik topshiriqli diktantni yoza oladi, husnixatga amal qiladi. 12-15 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

A2+

tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi voqea-hodisalarni tushuna oladi; matnlarni, so'z, iboralarni ma'nosini anglagan holda to'g'ri o'qiy oladi; fikrini to'g'ri bayon qila oladi, so'z urg'usini to'g'ri qo'ya oladi; grammatik topshiriqli diktantni yoza oladi, husnixatga amal qiladi. 19-20 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

olmosh so'z turkumi va uning ma'no turlarini izohlay oladi. Nutq ifodasida olmosh so'z turkumidan o'rinli foydalana oladi.

A2+

olmosh so'z turkumi va uning ma'no turlarini izohlay oladi. Nutq ifodasida olmosh so'z turkumidan o'rinli foydalana oladi.

Nazorat ishi (2soat)

4-BO'LIM. SO'ZLARING MUNOSABAT SHAKLLARI

(17 soat, A2+: 10 soat)

16-17-mavzular. Ismlarning munosabat shakllari. Ismlarning lugʻaviy va munosabat shakllari. Egalik shakllari va ularning imlosi. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

18-20-mavzular. Sifatdosh va harakat nomlaridagi egalik qoʻshimchalari. Egalik qoʻshimchali soʻzlarning imlosi. **(3 soat, A2+:5 soat)**

Mustahkamlash. Ismlarning lugʻaviy va munosabat shakllari boʻyicha tahlil. **(1 soat, A2+: 2 soat)**

Nazorat ishi. (1 soat)

21-22-mavzular. Kelishik shakllari. Bosh kelishik shakli. **(2 soat, A2+: 3 soat)**

23-24-mavzular. Qaratqich kelishigi shakli. Tushum kelishigi shakli. **(2 soat, A2+:4 soat)**

25-26-mavzular. Joʻnalish kelishigi shakli. Oʻrin-payt kelishigi shakli **(2 soat, A2+:3 soat)**

27-28-mavzular. Chiqish kelishigi shakli. Ismlarning kesimga xoslovchi shakllari. **(2 soat)**

29-30-mavzular. Yordamchi soʻzlar. Koʻmakchilar. **(2 soat)**

Mustahkamlash. Ismlarni boshqa soʻzlarga tobelantirib bogʻlaydigan qoʻshimchalar va ularning tasnifi boʻyicha tahlil. **(1 soat, A2+: 2 soat)**

Oʻquvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya: (tinglab tushunish, oʻqish, soʻzlash, yozish):

A2

- oʻqituvchi nutqi, mashq va topshiriqlarni (audio matn) tinglab tushunadi;
- matnda soʻz, iboralarni maʼnosini anglagan holda toʻgʻri oʻqiy oladi;
- fikrini toʻgʻri bayon qila oladi; 105-125 ta soʻzdan iborat boʻlgan diktantni yoza oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

A2+

- 131-140 ta soʻzdan iborat boʻlgan diktantni yoza oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

- ismlarni boshqa soʻzlarga tobelantirib bogʻlaydigan qoʻshimchalar va ularning tasnifi boʻyicha tahlil qila oladi.

A2+

- ismlarni boshqa soʻzlarga tobelantirib bogʻlaydigan qoʻshimchalar va ularning tasnifi boʻyicha morfologik tahlil qila oladi.

Nazorat ishi va tahlil (3soat)

5-BOʻLIM. YORDAMCHI SOʻZ TURKUMLARI

(47 soat, A2+:13 soat)

31-32-mavzular. Sof koʻmakchilar. Vazifadosh koʻmakchilar. **(2soat)**

33-35-mavzular. Koʻmakchilarning maʼno turlari. Koʻmakchilar va qoʻshimchalar maʼnodoshligi. Koʻmakchilar bilan birga kelgan soʻzlarning shakllari. **(3 soat, A2+:5 soat)**

Mustahkamlash. Koʻmakchi va ularning turlari boʻyicha tahlil. **(1 soat)**

Nazorat ishi. (1 soat)

36-37-mavzular. Bogʻlovchilar. Bogʻlovchilarning vazifasiga koʻra turlari. **(2 soat)**

38-39-mavzular. Teng bogʻlovchilar. Sof va vazifadosh bogʻlovchilar. **(2 soat, A2+:3 soat)**

40-43-mavzular. Biriktiruv bogʻlovchilar. Ayiruv bogʻlovchilari. **(2soat)**

Zidlov bogʻlovchilari. Inkori bogʻlovchisi. **(2 soat)**

44-45-mavzular. Yakka va takror bogʻlovchilar. Ergashtiruvchi bogʻlovchilar. **(2 soat, A2+:4 soat)**

46-48-mavzular Sabab bogʻlovchilari. Aniqlov bogʻlovchisi. Shart bogʻlovchilari. **(3 soat, A2+:5 soat)**

Mustahkamlash. Teng va ergashtiruvchi bog'lovchilar bo'yicha tahlil. (1 soat)

Nazorat ishi. (2 soat)

49-50-mavzular. Yuklama haqida ma'lumot. Sof va vazifadosh yuklamalar (2soat, A2+:3 soat).

51-52-mavzular. So'roq va taajjub yuklamalari. Ayiruv va chegaralov yuklamalari. (2 soat)

53-54-mavzular. Kuchaytiruv va ta'kid yuklamalari. O'xshatish va qiyoslash yuklamalari. (2 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;

matnlarni, so'z, iboralarni ma'nosini anglagan holda to'g'ri o'qiy oladi;

fikrini to'g'ri bayon qila oladi, talaffuzda urg'uni to'g'ri qo'yadi. 12-15 gapdan iborat ijodiy matn yoza oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

A2+

fikrini to'g'ri bayon qila oladi, talaffuzda urg'uni to'g'ri qo'yadi. 19-20 gapdan iborat ijodiy matn yoza oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

nutq ifodasida olmosh va yordamchi so'z turkumlari (bog'lovchi, ko'makchi, yuklama)dan o'rinli foydalanadi.

A2+

nutq ifodasida olmosh va yordamchi so'z turkumlari (bog'lovchi, ko'makchi, yuklama)dan o'rinli foydalanadi.

Nazorat ishi. (1 soat)

55-57-mavzular. Gumon va inkor yuklamalari. Undov so'zlar. His-hayajon undovlari. (3 soat, A2+: 4 soat)

58-60-mavzular. Buyruq-xitob undovlari. Taqlid so'zlar. Taqlid so'zlarning tuzilishi va imlosi. (3 soat, A2+:4 soat)

61-62-mavzular. Modal so'zlar. Modal so'zlarning ma'no turlari. (2 soat, A2+:4 soat)

63-64-mavzular. Sof va vazifadosh modal so'zlar. Tasdiq va inkor so'zlar. (2 soat)

Mustahkamlash. Yuklama, undov, modal, taqlid va tasdiq hamda inkor so'zlar bo'yicha tahlil. (1 soat).

Nazorat ishi. (1 soat)

65-67-mavzular. Olmosh, egalik va kelishik shakllari yuzasidan o'tilganlarni takrorlash. (3 soat, A2+:4 soat)

68-mavzu. Yordamchi so'zlar. Undov, taqlid va modal so'zlar yuzasidan o'tilganlarni takrorlash. (1 soat)

69-70-mavzular. Matndagi asosiy fikrni aniqlash. Matnni o'qish va qayta hikoya qilish. Tasviriy matnni qayta hikoya qilish. (2 soat, A2+:3 soat)

Takrorlash. (1 soat)

71-mavzu. Ish qog'ozlari ustida ishlash. Asosiy atamalar ustida ishlash. (2 soat)

Yakuniy dars. Yozgi ta'til uchun topshiriqlar. (1 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;

matnlarni, so'z, iboralarni ma'nosini anglagan holda to'g'ri o'qiy oladi;

fikrini to'g'ri va ravon bayon qila oladi;

grammatik topshiriqli diktantni yoza oladi, imlo, tinish belgilariga oid qoidalariga rioya qiladi.

A2+

tinglangan matn, ko‘rilgan lavhadagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi; matnlarni, so‘z, iboralarni ma’nosini anglagan holda to‘g‘ri o‘qiy oladi; fikrini to‘g‘ri va ravon, kerakli o‘rinda qisqa bayon qila oladi; grammatik topshiriqli diktantni yoza oladi, imlo, tinish belgilariga oid qoidalarga rioya qiladi.

Lingvistik kompetensiya:**A2**

olmosh so‘z turkumi, so‘zlarning yordamchi so‘z turkumlari, undov, taqlid so‘zlarni izohlay oladi, gaplarning ifoda qurilishida foydalana oladi.

A2+

olmosh so‘z turkumi, so‘zlarning yordamchi so‘z turkumlari, undov, taqlid so‘zlarni izohlay oladi, gaplarning ifoda qurilishida foydalana oladi.

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

Mavzularni o‘rganish uchun - 71 soat, A2+: 98 soat

Takrorlash uchun - 13 soat, A2+: 15 soat

Mustahkamlash uchun – 6 soat, A2+: 9 soat

Nazorat ishlari uchun - 15 soat

Jami: 102 soat, A2+: 136 soat

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**ONA TILI FANIDAN O‘QUV DASTURI
(8-sinf)**

TOSHKENT – 2017

Ushbu dastur O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187-son "Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori bilan tasdiqlangan umumiy o'rta ta'limning Davlat ta'lim standarti hamda ona tili fani bo'yicha malaka talablari asosida tuzilgan bo'lib, Xalq ta'limi vazirining 2017-yil 3 iyundagi "Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari talablari asosida takomillashtirilgan o'quv dasturlarini tasdiqlash va amaliyotga joriy etish to'g'risida"gi 190-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan va umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5-9-sinflari uchun amaliyotga joriy etiladi.

UQTIRISH XATI

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ona tili fanini o'qitishning maqsadi – o'quvchilarda og'zaki va yozma nutq ko'nikmasini, ijodiy fikrlash malakasini, kitobxonlik va nutq madaniyatini rivojlantirishdan iborat.

Ona tili fanini o'qitishning asosiy vazifasi – o'quvchi shaxsini fikrlashga, o'zgalar fikrini anglashga, o'z fikrini og'zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga qaratilgan nutqiy (kommunikativ) kompetensiyani rivojlantirish; o'quvchilarda grammatikaga oid o'zlashtiriladigan bilimlarni (fonetika, leksikologiya, so'zning tarkibi, so'z yasalishi, morfologiya, sintaksis, yozuv va imlo, tinish belgilari, nutq uslublari, stilistikaga oid tushunchalarni) rivojlantirish hamda ona tilining keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda to'g'ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.

Ona tili fanidan o'quv dasturi o'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan Davlat ta'lim standarti talablaridan kelib chiqib tuzildi. O'quv dasturida o'quvchilarda fanga doir nutqiy va lingvistik kompetensiyalarni hamda tayanch kompetensiyalarning elementlarini shakllantirish ko'zda tutilgan.

Boshlang'ich ta'limda – o'quvchilarning savodxonligini ta'minlash, adabiy nutq me'yorlariga og'zaki va yozma nutqida rioya qilishni shakllantirish;

Umumiy o'rta ta'limda – ona tili imkoniyatlari asosida ta'lim oluvchida mustaqil va ijodiy fikrlash, ijodiy fikr mahsulini nutq muhiti, sharoiti va vaziyatiga mos ravishda og'zaki va yozma shakllarda to'g'ri, ravon va aniq ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Boshlang'ich ta'lim o'quv dasturi quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi:

1. Savod o'rgatish va nutq o'stirish.
2. Amaliy fonetika va grammatika, imlo va nutq o'stirish.

Savodga o'rgatish jarayoni ikki davrni: alifbegacha tayyorlov va alifbe davriga ajratiladi. Tayyorgarlik va alifbe davrida ta'lim savodga o'rgatishning tahlil-tarkib tovush usulida amalga oshiriladi. Bunda o'quvchilar nutqini yangi so'zlar hisobiga boyitishga alohida e'tibor qaratiladi.

Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limi o'quvchilarda nutqiy faoliyatning asosiy turlarini rivojlantirishni ko'zda tutadi. Shuning uchun ona tili o'quv fani mazmunini nutq tovushlari, yozma nutqda tovushlarning ifodalanishi, so'z turkumlari, ularning o'zgarishi va gapda so'zlarning bog'lanishi, so'zlarning morfemik tarkibi va so'z yasalishi, so'zlarning leksik-semantik guruhlari, imlo qoidalar va tinish belgilarining ishlatilishiga doir bilimlar tashkil etadi.

5-9-sinflarda ona tili fonetikasi, leksikasi, morfologiya va sintaksisini tizimli va amaliy samarali o'rganish natijasida ta'lim oluvchiga tilshunoslik fani asoslarini berish emas, balki ayni bir narsa-hodisani atash, fikrni ifodalash uchun ona tilida o'nlab imkoniyatlar borligini, xilma-xil shakl va ko'rinishlarga ega bo'lgan bunday rang-barang imkoniyatlarning har birining o'z ifoda va ta'sir xususiyatini o'quvchiga yetkazish, unda mana shu jihatlarni ilg'ay olish, bunda axborot resurslariga murojaat qilish madaniyatini shakllantirish, har bir shakl va imkoniyatdan o'z o'rnida foydalana olish malakalarini rivojlantirishdir.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari ona tili ta'limida o'rganilgan o'quv materiallarning akademik litsey va kasb-hunar kollejlari aynan takrorlanmasligi, o'quvchilarning yoshi, psixofiziologik xususiyatlari, umumiy o'rta ta'lim tayyorgarligiga mos kelishi hamda grammatik materiallarni asta-sekin, oddiydan murakkabga tomon borish tamoyiliga asoslanishi e'tiborga olingan.

Shuningdek, ona tili chuqur o'rganiladigan davlat ixtisoslashtirilgan umumta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini takomillashtirish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchilardagi qobiliyat va iste'dodni yanada kamol toptirish uchun ixtisoslikka yo'naltirilgan o'quv dasturi kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv dasturiga moslashtirildi. Bunda yillik o'quv soatlari A2 bosqichda 646 soat bo'lsa, A2+ bosqichda esa 986 soatni tashkil etadi.

Buning uchun o'quv dasturida qo'shimcha ikki soat vaqt ajratilgan. Bu ikki soatning bir soati (34 soat) oddiy sinflar (A2) uchun tuzilgan o'quv dasturi mavzulari tarkibida berildi, ikkinchi soati esa, "Nutq madaniyati" yondosh dasturi uchun ajratildi.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilab berilgan. Bunga ko'ra, ona tili fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda quyidagi tayanch kompetensiyalar shakllantirilib boriladi.

Kommunikativ kompetensiya:

A2

– o'rganilgan ifoda vositalari asosida o'zaro samarali muloqotga kirisha olish, muloqotda nutqiy muhitga moslasha olish.

A2+

–muloqotda nutqiy muhit hamda sharoitga moslasha olish, muomala madaniyatiga amal qilish.

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

A2

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, ularning xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini egallash .

A2+

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, qayta ishlash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, mediamadaniyatga ega bo'lish.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

A2

– doimiy ravishda o'zini o'zi mustaqil va ijodiy rivojlantirish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, mustaqil qaror qabul qila olish.

A2+

– doimiy ravishda hayotiy tajribasini mustaqil ravishda muntazam oshirib borish, mustaqil qaror qabul qila olish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– sinfda, maktabda, oilada, mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

A2+

– mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy asarlarni tushunish, nutqiy me'yorlarga rioya qilish va sog'lom turmush tarziga amal qilish.

A2+

– umuminsoniy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, sog'lom turmush tarziga amal qilish, san'at asarlarni tushunish va nutq madaniyatiga ega bo'lish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

– kundalik faoliyatda turli jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy va iqtisodiy rejalarni tuza olish,

A2+

– kundalik faoliyatda jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan

holda shaxsiy, kasbiy rejalarni tuza olish,

O'quv dasturi mazmunida aks etgan grammatik mavzularni yoritishda o'quv rejada keltirilgan "Hayot xavfsizligi asoslari", "Tejamkorlik saboqlari" va "Iqtisodiy bilim asoslari" kurslarining mazmuni singdirilishi kerak.

Me'yoriy hujjatlarni yuritishda **tayanch** va **fanga oid kompetensiyalar** quyidagicha yozilishi tavsiya qilinadi.

I. TK-tayanch kompetensiya

13. TK1-kommunikativ kompetensiya
14. TK2-axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi
15. TK3-o'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyasi
16. TK4-ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi
17. TK5-milliy va umummadaniy kompetensiya
18. TK6-matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi

II. FK-fanga oid kompetensiyalar

5. FK1- nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish)
6. FK2- lingvistik kompetensiya (fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika va uslubiyatga oid):

8-SINF

(102 soat, A2+: 136 soat)

(haftasiga 3 soat, A2+ 4 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi :

A2

– mavjud axborot manbalaridan foydalanib (internet, telefon, kompyuter, elektron pochta), ma'lumotlar topish.

A2+

– mavjud axborot manbalaridan foydalanib (internet, telefon, kompyuter, elektron pochta), ma'lumotlar topish va o'zaro almashish;
– kundalik faoliyatda uchraydigan ma'lumotlarni yig'a olish va saralash.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

A2

– shaxs sifatida o'z-o'zini rivojlantirish, o'z xatti-harakatini adekvat baholash, halollik, to'g'rilik kabi sifatlariga ega bo'lish.

A2+

– shaxs sifatida o'z-o'zini rivojlantirish, ma'naviy kamolotga intilish, o'z xatti-harakatini adekvat baholash, o'zini nazorat qila bilish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– o'zining fuqarolik burch va huquqlarini bilish, unga rioya qilish;
– kasblarning mohiyatini tushunish va ongli ravishda tanlash.

A2+

– o'zining fuqarolik burch va huquqlarini bilish, unga rioya qilish;
– kasblarning mohiyatini tushunish va ongli ravishda tanlash;
– o'zaro munosabatlarda muomala madaniyatiga ega bo'lish

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– badiiy va san'at asarlarini tushunish, ta'sirlana olish;
– milliy va umuminsoniy qadriyatlarni farqlay olish.

A2+

– badiiy va san'at asarlarini tushunish, ta'sirlana olish;

- milliy va umuminsoniy qadriyatlarni farqlay olish;
- ma'naviy merosni avaylab asrash

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

- kundalik faoliyatda turli jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish va foydalanish.

A2+

- kundalik faoliyatda turli jadvalli diagrammalarni o'qiy olish va foydalanish;
- fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish.

1-BO'LIM. KIRISH SUHBATI VA TAKRORLASH

(7 soat, A2+: 1 soat)

1-2-mavzular. Kirish. "So'zdan so'zning farqi bor...". Mumtoz matn va lug'atlar bilan ishlash. Adabiy nutq me'yorlari. Nutqning ko'rinishlari. **(2 soat)**

Takrorlash. Mustaqil so'z turkumlari. Yordamchi so'z turkumlari. **(2 soat)**

Undov, taqlid va modal so'zlar. Olmoshning ma'no turlari. Ravishning ma'no turlari. Matn va lug'atlar bilan ishlash. **(3 soat, A2+:4 soat)**

Nazorat ishi. (1 soat)

2-BO'LIM. IJODIY MATN. INSHO VA UNING TURLARI

(10 soat, A2+: 8 soat)

3-4-mavzular. Ma'lumotnoma matni va ijodiy-tavsifiy matn. Insho – ijodiy ishning oliy ko'rinishi. **(2 soat, A2+:3 soat)**

5-6-mavzular. Insho turlari. Adabiy va adabiy- ijodiy mavzulardagi insholar. **(2 soat, A2+:4 soat)**

7-8-mavzular. Erkin mavzudagi insholar. Inshoga epigraf tanlash. **(2 soat, A2+:4 soat)**

9-11-mavzular. Insho rejasi. Sodda va murakkab ko'rinishdagi rejalar. Ilmiy insholar, ularning uslubi va lug'aviy xususiyatlari, axborot berish qiymati. **(3 soat, A2+:5 soat)**

Mustahkamlash. Ayni bir axborotni badiiy va ilmiy uslubda berish. **(1 soat, A2+:2 soat)**

Nazorat ishi. (2 soat)

3-BO'LIM. SINTAKSIS, OHANG VA TINISH BELGILARI

(9 soat, A2+: 4 soat)

12-13-mavzular. Sintaksis haqida umumiy tushuncha. So'z birikmasi. Teng bog'lanish. Tobe bog'lanish. **(2 soat, A2+:4 soat)**

14-mavzu. So'z birikmasi va so'zlar qo'shilmasi. So'z birikmasi va qo'shma so'z. **(1 soat)**

Mustahkamlash. Mumtoz matn va lug'atlar bilan ishlash. **(2 soat)**

Nazorat ishi. (1 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

- tinglangan matndagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;
- mashq va topshiriqlarning mazmunini anglagan holda to'g'ri va ravon o'qiy oladi;
- fikrini so'z va gaplarni mantiqiy bog'lagan holda, to'g'ri bayon qila oladi;
- mavzu asosida 15-20 gapdan iborat ijodiy (erkin insho) matn yarata oladi, gaplarning izchilligini ta'minlagan holda bog'lanishli nutq hosil qila oladi, mustaqil va ijodiy fikrlay oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

A2+

- 21-25 gapdan iborat ijodiy (erkin insho) matn yarata oladi, gaplarning izchilligini ta'minlagan holda bog'lanishli nutq hosil qila oladi, mustaqil va ijodiy fikrlay oladi, imlo, tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

- insho turlarini ajrata oladi va izohlay oladi;

– yangi soʻz, ibora va istilohlarni oʻzlashtiradi hamda sharhlay oladi.

A2+

– insho turlarini ajrata oladi va izohlay oladi;

– yangi soʻz, ibora va istilohlarni oʻzlashtiradi hamda sharhlay oladi.

15-17-mavzular. Soʻz birikmasi va ibora. Soʻz birikmasi va tasviriyl ifoda. Soʻz birikmasi va gap. Matn va lugʻatlar bilan ishlash. (3 soat, A2+:5 soat)

Mustahkamlash. Soʻz birikmasi. Teng va tobe bogʻlanish yuzasidan tahlil, matn va lugʻatlar bilan ishlash. (1 soat)

4-BOʻLIM. GAP (5 soat, A2+:1 soat)

18-19-mavzular. Gapning ifoda maqsadi. Mumtoz matn va lugʻatlar bilan ishlash (2 soat)

20-21-mavzular. Gapning tuzilishiga koʻra turlari: sodda va qoʻshma gaplar. Matn va lugʻatlar bilan ishlash (2soat).

Mustahkamlash: gapning ifoda maqsadiga koʻra va tuzilishiga koʻra turlari yuzasidan tahlil (1 soat, A2+:2 soat).

Nazorat ishi (2 soat)

5-BOʻLIM. SODDA GAP SINTAKSISI (18 soat,A2+:10 soat)

22-23-mavzular. Sodda gap. Gap boʻlaklari. Mumtoz matn va lugʻatlar bilan ishlash (2 soat)

24-25-mavzular. Kesim. Feʼl-kesim va ot-kesim. Matn va lugʻatlar bilan ishlash. (2 soat,A2+: 4 soat)

26-27-mavzular. Sodda kesim va murakkab kesim. Bogʻlamalar. (2 soat, A2+:4 soat)

Mustahkamlash. Matn va lugʻatlar bilan ishlash. (1 soat)

28-mavzu. Kesimning birikma va ibora bilan ifodalanishi. (1 soat, A2+:2 soat)

Nazorat ishi. (2 soat)

Oʻquvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, oʻqish, soʻzlash, yozish):

A2

tinglangan va koʻrilgan matndagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;

soʻz, ibora va gaplarni maʼnosini anglagan holda toʻgʻri va ravon oʻqiy oladi;

fikrini soʻz va gaplarni mantiqiy bogʻlagan holda, toʻgʻri bayon qila oladi;

soʻzlarning oʻzaro teng va tobe bogʻlanishi boʻyicha yozma tahlil qiladi. 125-140 soʻzdan iborat diktantni yoza oladi, imlo va tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

A2+

fikrini soʻz va gaplarni mantiqiy bogʻlagan holda, toʻgʻri bayon qila oladi;

soʻzlarning oʻzaro teng va tobe bogʻlanishi boʻyicha yozma tahlil qiladi. 141-160 soʻzdan iborat diktantni yoza oladi, imlo va tinish belgilari qoidalariga amal qiladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

soʻz birikmasi, soʻz birikmasi va soʻz, soʻz birikmasi va gap, soʻz birikmasi va tasviriyl ifoda birliklarini ifoda qurilishida oʻrinli ishlata biladi, gaplarni sintaktik tahlil qiladi.

A2+

soʻz birikmasi, soʻz birikmasi va soʻz, soʻz birikmasi va gap, soʻz birikmasi va tasviriyl ifoda birliklarini ifoda qurilishida oʻrinli ishlata biladi, gaplarni sintaktik tahlil qiladi.

29-30-mavzular. Ot kesim va ega orasida tirening ishlatilishi. Ega. (2 soat, A2+:4 soat)

31-32-mavzular. Egali va egasiz gap. Atov gap. (2 soat, A2+:4soat)

33-34-mavzular. Soʻz-gap. Yigʻiq va yoyiq gap. (2 soat)

35-36-mavzular. Matn va lugʻatlar bilan ishlash. (2 soat)

Mustahkamlash. Sodda gap va gap boʻlaklari yuzasidan tahlil. (2 soat, A2+:3 soat)

6-BOʻLIM. IKKINCHI DARAJALI BOʻLAKLAR

(17 soat, A2+ :4 soat)

37-39-mavzular. Hol haqida umumiy maʼlumot. Mumtoz matn va lugʻatlar bilan ishlash. (3 soat, A2+:4 soat)

40-42-mavzular. To'ldiruvchi. Mumtoz matn va lug'atlar bilan ishlash. Aniqlovchi. Matn va lug'atlar bilan ishlash. (3 soat, A2+:5 soat)

Nazorat ishi. (1 soat)

43-44-mavzular. Gap bo'laklari tartibi. (2 soat)

45-46-mavzular. Matn va lug'atlar bilan ishlash. (2 soat)

47-49-mavzular. Gap urg'usi. Matn va lug'atlar bilan ishlash. (3 soat)

50-51-mavzular. To'liq va to'liqsiz gaplar. Matn va lug'atlar bilan ishlash. (2 soat)

Mustahkamlash. Gapning ikkinchi darajali bo'laklari yuzasidan tahlil. (2 soat, A2+:3 soat)

Nazorat ishi. (2 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

- tinglangan matndagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;
- matnni ma'nosini anglagan holda to'g'ri va ravon o'qiy oladi;
- fikrini so'z va gaplarni mantiqiy bog'lagan holda, to'g'ri bayon qila oladi;
- 125-130 so'zdan iborat bo'lgan diktantni yoza oladi, husnixat va imlo qoidalarga amal qila oladi.

A2+

- tinglangan matndagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;
- matnni ma'nosini anglagan holda to'g'ri va ravon o'qiy oladi;
- fikrini so'z va gaplarni mantiqiy bog'lagan holda, to'g'ri bayon qila oladi;
- 141-160 so'zdan iborat bo'lgan diktantni yoza oladi, husnixat va imlo qoidalarga amal qila oladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

- gap bo'laklari, egali va egasiz gaplarni farqlaydi;
- hol, to'ldiruvchi, aniqlovchi kabi gap bo'laklari turlarini biladi;
- yangi so'z, ibora va istilohlarni o'zlashtiradi.

A2+

- gap bo'laklari, egali va egasiz gaplarni farqlaydi;
- hol, to'ldiruvchi, aniqlovchi kabi gap bo'laklari turlarini biladi;
- yangi so'z, ibora va istilohlarni o'zlashtiradi.

7-BO'LIM. UYUSHIQ VA AJRATILGAN BO'LAKLI GAPLAR, GAP BO'LAKLARI BILAN ALOQAGA KIRISHMAYDIGAN BO'LAKLAR (17 soat, A2+:5 soat)

52-54-mavzular. Gapning uyushiq bo'laklari. Mumtoz matn va lug'atlar bilan ishlash. (3 soat)

55-57-mavzular. Uyushiq bo'lakli gaplarda umumlashtiruvchi so'z va unda ohang hamda tinish belgilari. Matn va lug'atlar bilan ishlash. (3 soat, A2+: 4 soat)

58-60-mavzular. Ajratilgan bo'lakli gaplar. Ajratilgan bo'lakli gaplarda ohang va tinish belgilari. (3 soat, A2+:4 soat)

61-62-mavzular. Kiritmalar (kirish so'z). Undalma. (2 soat, A2+:3 soat)

63-64-mavzular. Undalmalarda tinish belgilari. Matn va lug'atlar bilan ishlash. (2 soat, A2+:3 soat)

Mustahkamlash. Gapning uyushiq bo'laklari, ajratilgan bo'laklar yuzasidan tahlil. (2 soat, A2+:3 soat)

Nazorat ishi. (2 soat)

65-mavzu. Ish qog'ozlari ustida ishlash. (1 soat)

Asosiy atamalar ustida ishlash. (1 soat)

8-BO'LIM. SODDA GAP YUZASIDAN O'TILGANLARNI TAKRORLASH (4 soat,

A2+:1 soat)

Takrorlash. Sodda gap tahlili. (2 soat, A2+:3 soat)

Yakuniy dars. Yozgi ta'til uchun topshiriqlar. (2 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

- tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;
- matnni (barmoq vaznidagi she'r) ma'nosini anglagan holda to'g'ri va ravon o'qiy oladi;
- fikrini so'z va gaplarni mantiqiy bog'lagan holda to'g'ri bayon qila oladi;
- 125-140 so'zdan iborat bo'lgan diktantni yoza oladi, husnixat va imlo qoidalariga amal

qiladi.

A2+

- tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi asosiy voqea-hodisalarni tushuna oladi;
- matnni (barmoq vaznidagi she'r) ma'nosini anglagan holda to'g'ri va ravon o'qiy oladi;
- fikrini so'z va gaplarni mantiqiy bog'lagan holda to'g'ri bayon qila oladi;
- 141-160 so'zdan iborat bo'lgan diktantni yoza oladi, husnixat va imlo qoidalariga amal

qiladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

- gapning uyushiq, ajratilgan bo'laklari va kiritmalarni biladi;
- yangi so'z, ibora va istilohlarni o'zlashtiradi, izohlay oladi, sodda gapni sintaktik tahlil qila

oladi.

A2+

- gapning uyushiq, ajratilgan bo'laklari va kiritmalarni biladi;
- yangi so'z, ibora va istilohlarni o'zlashtiradi, izohlay oladi, sodda gapni sintaktik tahlil qila

oladi.

Nazorat ishi. (2soat)

Mavzularni o'rganish uchun - 65 soat, A2+ 93 soat

Takrorlash uchun - 7 soat, A2+:9 soat

Mustahkamlash uchun – 13 soat, A2+:18 soat

Nazorat ishlari uchun - 15 soat

Jami: 102 soat, A2+: 136 soat

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**ONA TILI FANIDAN O‘QUV DASTURI
(9-sinf)**

TOSHKENT – 2017

Ushbu dastur O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187-son "Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori bilan tasdiqlangan umumiy o'rta ta'limning Davlat ta'lim standarti hamda ona tili fani bo'yicha malaka talablari asosida tuzilgan bo'lib, Xalq ta'limi vazirining 2017-yil 3 iyundagi "Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari talablari asosida takomillashtirilgan o'quv dasturlarini tasdiqlash va amaliyotga joriy etish to'g'risida"gi 190-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan va umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5-9-sinflari uchun amaliyotga joriy etiladi.

UQTIRISH XATI

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ona tili fanini o'qitishning maqsadi – o'quvchilarda og'zaki va yozma nutq ko'nikmasini, ijodiy fikrlash malakasini, kitobxonlik va nutq madaniyatini rivojlantirishdan iborat.

Ona tili fanini o'qitishning asosiy vazifasi – o'quvchi shaxsini fikrlashga, o'zgalar fikrini anglashga, o'z fikrini og'zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga qaratilgan nutqiy (kommunikativ) kompetensiyani rivojlantirish; o'quvchilarda grammatikaga oid o'zlashtiriladigan bilimlarni (fonetika, leksikologiya, so'zning tarkibi, so'z yasalishi, morfologiya, sintaksis, yozuv va imlo, tinish belgilari, nutq uslublari, stilistikaga oid tushunchalarni) rivojlantirish hamda ona tilining keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda to'g'ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.

Ona tili fanidan o'quv dasturi o'quvchilarda kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan Davlat ta'lim standarti talablaridan kelib chiqib tuzildi. O'quv dasturida o'quvchilarda fanga doir nutqiy va lingvistik kompetensiyalarni hamda tayanch kompetensiyalarning elementlarini shakllantirish ko'zda tutilgan.

Boshlang'ich ta'limda – o'quvchilarning savodxonligini ta'minlash, adabiy nutq me'yorlariga og'zaki va yozma nutqda rioya qilishni shakllantirish;

Umumiy o'rta ta'limda – ona tili imkoniyatlari asosida ta'lim oluvchida mustaqil va ijodiy fikrlash, ijodiy fikr mahsulini nutq muhiti, sharoiti va vaziyatiga mos ravishda og'zaki va yozma shakllarda to'g'ri, ravon va aniq ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Boshlang'ich ta'lim o'quv dasturi quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi:

1. Savod o'rgatish va nutq o'stirish.
2. Amaliy fonetika va grammatika, imlo va nutq o'stirish.

Savodga o'rgatish jarayoni ikki davrni: alifbegacha tayyorlov va alifbe davriga ajratiladi. Tayyorgarlik va alifbe davrida ta'lim savodga o'rgatishning tahlil-tarkib tovush usulida amalga oshiriladi. Bunda o'quvchilar nutqini yangi so'zlar hisobiga boyitishga alohida e'tibor qaratiladi.

Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limi o'quvchilarda nutqiy faoliyatning asosiy turlarini rivojlantirishni ko'zda tutadi. Shuning uchun ona tili o'quv fani mazmunini nutq tovushlari, yozma nutqda tovushlarning ifodalanishi, so'z turkumlari, ularning o'zgarishi va gapda so'zlarning bog'lanishi, so'zlarning morfemik tarkibi va so'z yasalishi, so'zlarning leksik-semantik guruhlari, imlo qoidalari va tinish belgilarining ishlatilishiga doir bilimlar tashkil etadi.

5-9-sinflarda ona tili fonetikasi, leksikasi, morfologiya va sintaksisini tizimli va amaliy samarali o'rganish natijasida ta'lim oluvchiga tilshunoslik fani asoslarini berish emas, balki ayni bir narsa-hodisani atash, fikrni ifodalash uchun ona tilida o'nlab imkoniyatlar borligini, xilma-xil shakl va ko'rinishlarga ega bo'lgan bunday rang-barang imkoniyatlarning har birining o'z ifoda va ta'sir xususiyatini o'quvchiga yetkazish, unda mana shu jihatlarni ilg'ay olish, bunda axborot resurslariga murojaat qilish madaniyatini shakllantirish, har bir shakl va imkoniyatdan o'z o'rnida foydalana olish malakalarini rivojlantirishdir.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari ona tili ta'limida o'rganilgan o'quv materiallarning akademik litsey va kasb-hunar kollejlari aynan takrorlanmasligi, o'quvchilarning yoshi, psixofiziologik xususiyatlari, umumiy o'rta ta'lim tayyorgarligiga mos kelishi hamda grammatik materiallarni asta-sekin, oddiydan murakkabga tomon borish tamoyiliga asoslanishi e'tiborga olingan.

Shuningdek, ona tili chuqur o'rganiladigan davlat ixtisoslashtirilgan umumta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini takomillashtirish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchilardagi qobiliyat va iste'dodni yanada kamol toptirish uchun ixtisoslikka yo'naltirilgan o'quv dasturi kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv dasturiga moslashtirildi. Bunda yillik o'quv soatlari A2 bosqichda 646 soat bo'lsa, A2+ bosqichda esa 986 soatni tashkil etadi.

Buning uchun o'quv dasturida qo'shimcha ikki soat vaqt ajratilgan. Bu ikki soatning bir soati (34 soat) oddiy sinflar (A2) uchun tuzilgan o'quv dasturi mavzulari tarkibida berildi, ikkinchi soati esa, "Nutq madaniyati" yondosh dasturi uchun ajratildi.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilab berilgan. Bunga ko'ra, ona tili fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda quyidagi tayanch kompetensiyalar shakllantirilib boriladi.

Kommunikativ kompetensiya:

A2

– o'rganilgan ifoda vositalari asosida o'zaro samarali muloqotga kirisha olish, muloqotda nutqiy muhitga moslasha olish.

A2+

– muloqotda nutqiy muhit hamda sharoitga moslasha olish, muomala madaniyatiga amal qilish.

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

A2

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, ularning xavfsizligini ta'minlash ko'nikmalarini egallash .

A2+

– mediamanbalar (radio, televizor, internet va boshqalar)dan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, qayta ishlash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish, mediamadaniyatga ega bo'lish.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

A2

– doimiy ravishda o'zini o'zi mustaqil va ijodiy rivojlantirish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, mustaqil qaror qabul qila olish.

A2+

– doimiy ravishda hayotiy tajribasini mustaqil ravishda muntazam oshirib borish, mustaqil qaror qabul qila olish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– sinfda, maktabda, oilada, mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

A2+

– mahallada va jamiyatda o'tkaziladigan tadbirlarda faol ishtirok etish, o'zining burchini bilish, unga rioya qilish.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy asarlarni tushunish, nutqiy me'yorlarga rioya qilish va sog'lom turmush tarziga amal qilish.

A2+

– umuminsoniy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, sog'lom turmush tarziga amal qilish, san'at asarlarni tushunish va nutq madaniyatiga ega bo'lish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

A2

– kundalik faoliyatda turli jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy va iqtisodiy rejalarni tuza olish,

A2+

– kundalik faoliyatda jadvalli ma'lumotlarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, kasbiy rejalarni tuza olish,

O'quv dasturi mazmunida aks etgan grammatik mavzularni yoritishda o'quv rejada keltirilgan "Hayot xavfsizligi asoslari", "Tejamkorlik saboqlari" va "Iqtisodiy bilim asoslari" kurslarining mazmuni singdirilishi kerak.

Me'yoriy hujjatlarni yuritishda **tayanch** va **fanga oid kompetensiyalar** quyidagicha yozilishi tavsiya qilinadi.

I. TK-tayanch kompetensiya

19. TK1-kommunikativ kompetensiya
20. TK2-axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi
21. TK3-o'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyasi
22. TK4-ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi
23. TK5-milliy va umummadaniy kompetensiya
24. TK6-matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi

II. FK-fanga oid kompetensiyalar

7. FK1- nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish)
8. FK2- lingvistik kompetensiya (fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika va uslubiyatga oid):

9- SINF

(68 soat, A2+102 soat)

(haftasiga 2 soat, A2+3 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi :

A2

– darslik va media manbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, ulardan foydalana olish.

A2

– darslik va media manbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olish, saralash, saqlash, ulardan samarali foydalana olish.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

A2

– doimiy ravishda o'z-o'zini jismoniy, ma'naviy rivojlantirish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish.

A2+

– doimiy ravishda o'z-o'zini ma'naviy, intellektual rivojlantirish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, mustaqil qaror qabul qila olish ko'nikmalarini egallash.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

A2

– adabiy til me'yorlariga amal qilish, muomala madaniyatiga ega bo'lish, vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli bo'lish.

A2+

– adabiy til me'yorlariga amal qilish, muomala madaniyatiga ega bo'lish vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

A2

– jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etish va ularda faol ishtirok etish.

A2+

– jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etish va ularda faol ishtirok etish;

– muomala va huquqiy madaniyatga ega bo'lish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda

foydalanish kompetensiyasi:

A2

– mavzular doirasida grammatik jadvallar, boshqotirmalarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy rejalarni tuza olish.

A2+

– mavzular doirasida grammatik jadvallar, boshqotirmalarni o'qiy olish, aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy rejalarni tuza olish.

1-BO'LIM. KIRISH VA TAKRORLASH

(5 soat, A2+: 1 soat)

1-mavzu. Kirish. Dunyo tillari va o'zbek tili. **(1 soat, A2+: 2 soat)**

Takrorlash. So'z birikmasi va gap bo'laklari bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. Matn ustida ishlash. **(2 soat)**

Uyushiq va ajratilgan bo'laklar bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. Undalma, kirish so'zli gaplarda ohang va tinish belgilari bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. **(2 soat)**

Nazorat ishi. (1 soat)

2-BO'LIM. QO'SHMA GAPLAR

(4 soat, A2+: 5 soat)

2-4-mavzular. Sodda va qo'shma gaplar. Kesimlik belgilari. Qo'shma gap qismlari va ularni bog'lovchi vositalar: ko'makchili qurilmalar, shart mayli qo'shimchasi, ohang. Qo'shma gap turlari: bog'langan, ergashgan va bog'lovchisiz qo'shma gaplar. **(3 soat, A2+: 6 soat)**

Mustahkamlash. Matn va lug'at ustida ishlash. **(1 soat, A2+: 3 soat)**

3-BO'LIM. BOG'LANGAN QO'SHMA GAPLAR

(8 soat, A2+:6 soat)

5-6-mavzular. Bog'langan qo'shma gap va unda tinish belgilari. Birikturuv bog'lovchili qo'shma gap. Matn ustida ishlash. **(2 soat, A2+:4 soat)**

7-8-mavzular. Zidlov bog'lovchili qo'shma gap. Ayiruv bog'lovchili qo'shma gap. Matn ustida ishlash. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

Nazorat ishi. (2 soat)

9-10-mavzular. Inkori bog'lovchili qo'shma gap. *Bo'lsa, esa* so'zlari yordamida bog'langan qo'shma gap va unda tinish belgilari. **(2 soat, A2+:3 soat)**

Mustahkamlash. Matn va lug'at ustida ishlash. **(2 soat, A2+: 3 soat)**

4-BO'LIM. ERGASH GAPLI QO'SHMA GAPLAR

(11 soat, A2+:6 soat)

11-12-mavzular. Ergash gapli qo'shma gap. Bosh gap va ergash gap. **(2 soat, A2+:3 soat).**

13-14-mavzular. Ergash gapni bosh gapga bog'lovchi vositalar. Matn va lug'at ustida ishlash. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

15-16-mavzular. Ergashtiruvchi bog'lovchilar va ko'makchili qurilmalar yordamida ergashgan qo'shma gaplar. **(2 soat, A2+:3 soat)**

17-19-mavzular. Ergashgan qo'shma gaplarning sodda gap bilan ma'nodoshligi. Matn va lug'at ustida ishlash. **(3 soat)**

Mustahkamlash. Ergashgan qo'shma gaplar yuzasidan tahlil. Matn va lug'at ustida ishlash. **(2 soat, A2+: 4 soat)**

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi asosiy axborot, voqea-hodisalarni tushuna oladi; matnlarni (mashq va topshiriqlar) to'g'ri va ravon o'qiy oladi;

fikrini soʻz va gaplarni mantiqiy bogʻlagan holda, toʻgʻri va ravon bayon qila oladi. 140-160 soʻzdan iborat diktantni yoza oladi. 20-25 gapdan iborat oʻqib eshittirilgan matn asosida ijodiy bayon yoza oladi;

matn rejasini tuza oladi, fikrni mustaqil, ijodiy, izchil bayon qila oladi. Imlo va tinish belgilari qoidalariga amal qiladi, tanioʻ mavzuda taqdimot qila oladi.

A2+

ommaviy axborot vositalaridagi dolzarb mavzularga doir xabar va maʼlumotlarni tushuna oladi;

fikrini soʻz va gaplarni mantiqiy bogʻlagan holda, toʻgʻri va ravon, qisqa, tushunarli bayon qila oladi. 160-180 soʻzdan iborat diktantni yoza oladi. 26-30 gapdan iborat oʻqib eshittirilgan matn asosida ijodiy bayon yoza oladi;

reja tuza oladi, fikrni mustaqil, ijodiy, izchil bayon qila oladi. Imlo va tinish belgilari qoidalariga amal qiladi. Tanish mavzuda taqdimot qila oladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

qoʻshma gap turlari, bogʻlangan, ergashgan qoʻshma gap qismlarini farqlay oladi. Ogʻzaki va yozma nutqda bogʻlangan qoʻshma gap qismlaridan oʻrinli foydalana oladi.

A2+

qoʻshma gap turlari, bogʻlangan, ergashgan qoʻshma gap qismlarini farqlay oladi. Ogʻzaki va yozma nutqda bogʻlangan qoʻshma gap qismlaridan oʻrinli foydalana oladi.

Nazorat ishi. (2 soat)

5-BOʻLIM. BOGʻLOVCHISIZ QOʻSHMA GAPLAR

(4 soat, A2+:3 soat)

20-22-mavzular. Bogʻlovchisiz qoʻshma gap haqida maʼlumot. Bogʻlovchisiz qoʻshma gaplarning boshqa qoʻshma gaplar bilan maʼnodoshligi. **(3 soat, A2+: 4 soat)**

Mustahkamlash. Bogʻlovchisiz qoʻshma gaplarning boshqa qoʻshma gaplar bilan maʼnodoshligi yuzasidan tahlil. **(1 soat, A2+: 3 soat)**

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

6-BOʻLIM. KOʻCHIRMA GAPLI QOʻSHMA GAPLAR

(8 soat, A2+:4 soat)

23-24-mavzular. Koʻchirma gapli qoʻshma gap haqida maʼlumot. Koʻchirma gapli qoʻshma gapning tuzilishi. **(2 soat, A2+: 3 soat)**

25-26-mavzular. Koʻchirma gapli qoʻshma gaplarda tinish belgilarining qoʻllanishi. **(2 soat, A2+:4 soat)**

27-28-mavzular. Koʻchirma va oʻzlashtirma gaplar. Koʻchirma gaplarni oʻzlashtirma gapga aylantirish. **(2 soat, A2+:3 soat)**

Mustahkamlash. Matn va lugʻat ustida ishlash. **(2 soat)**

7-BOʻLIM. MATN

(4 soat, A2+:2 soat)

29-30-mavzular. Matn va uning maqsadi. Matnda xabar-hikoya maqsadi. Matnda tasvirlash maqsadi. **(2 soat, A2+:3 soat)**

31-32-mavzular. Matnda mulohaza-muhokama maqsadi. Matn va qoʻshma gaplar. **(2 soat, A2+:3 soat)**

Nazorat ishi va tahlil. (2 soat)

8-BOʻLIM. NUTQ USLUBLARI VA USLUBIYAT. TAKRORLASH

(13 soat, A2+:8 soat)

33-35-mavzular. Nutq uslublari haqida maʼlumot. Soʻzlashuv uslubi. Matn ustida ishlash. **(3 soat, A2+: 4 soat)**

36-38-mavzular. Publitsistik uslub. Badiiy uslub. Matn ustida ishlash. **(3 soat, A2+: 5 soat)**

39-40-mavzular. Ilmiy uslub, rasmiy uslub. Matn ustida ishlash. **(2 soat, A2+: 3 soat)**

41-mavzu. Ish qogʻozlari ustida ishlash. **(1 soat, A2+:2 soat)**

Mustahkamlash. Nutq uslublari bo'yicha mustahkamlash. (2 soat, A2+: 4 soat)

Takrorlash. Qo'shma gaplar bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. Ko'chirma va o'zlashtirma gap, nutq uslublari bo'yicha o'tilganlarni takrorlash. Matn ustida ishlash. (2 soat, A2+:3 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

A2

- tinglangan matn, ko'rilgan lavhadagi asosiy axborot, voqea-hodisalarni tushuna oladi;
- fikrini so'z va gaplarni mantiqiy bog'lagan holda, to'g'ri va ravon bayon qila oladi;
- mavzu doirasida ajratib olingan gaplarni imlo va uslubiy qoidalarga rioya qilib yoza oladi.

20-25 gapdan iborat ijodiy matn (insho) yoza oladi. Matndagi gaplarni mazmunan o'zaro bog'lay oladi, fikrini izchil bayon qila oladi, o'rganilgan ifoda vositalaridan samarali foydalana oladi, sodda reja tuza oladi, yozma ishga epigraflarni tanlay oladi, badiiy tasvir vositalaridan o'rinli foydalana oladi. Husnixat va imlo, tinish belgisi qoidalariga amal qiladi. Ish qog'ozlari (ariza, ma'lumotnoma, xat, ixcham hisobot, axborot, e'lon) ni yoza oladi.

A2+

– ommaviy axborot vositalaridagi matn, ko'rilgan lavhadagi asosiy axborot, voqea-hodisalarni tushuna oladi;

– fikrini so'z va gaplarni mantiqiy bog'lagan holda, to'g'ri va ravon bayon qila oladi. 26-30 gapdan iborat ijodiy matn (insho) yoza oladi. Matndagi gaplarni mazmunan o'zaro bog'lay oladi, fikrini izchil bayon qila oladi, o'rganilgan ifoda vositalaridan samarali foydalana oladi, sodda reja tuza oladi, yozma ishga epigraflarni tanlay oladi, badiiy tasvir vositalaridan o'rinli foydalana oladi. Husnixat va imlo, tinish belgisi qoidalariga amal qiladi. Ish qog'ozlari (ariza, ma'lumotnoma, xat, ixcham hisobot, axborot, e'lon) ni yoza oladi.

Lingvistik kompetensiya:

A2

– matnning maqsadi haqida biladi, ergash gapli qo'shma gap, bog'lovchisiz qo'shma gap, ko'chirma gapli qo'shma gaplarni izohlay oladi. Nutqda o'rinli foydalana oladi.

A2+

– matnning maqsadi haqida biladi, ergash gapli qo'shma gap, bog'lovchisiz qo'shma gap, ko'chirma gapli qo'shma gaplarni farqlay oladi, izohlay oladi. Nutqda o'rinli foydalana oladi.

Nazorat ishi (2soat).

Mavzularni o'rganish uchun - 41 soat, A2+: 66 soat

Takrorlash uchun - 6 soat, A2+:1 soat

Mustahkamlash uchun – 10 soat, A2+: 8 soat

Nazorat ishlari: 11 soat

Jami: 68 soat, A2+: 102 soat

ONA TILI FANIDAN O'QUV DASTURI

(11-sinf)

Uqtirish xati

Ona tili ta'limining asosiy maqsadi – o'quvchilarning o'z fikrini og'zaki va yozma tarzda to'g'ri hamda ravon bayon qiladigan, kitobxonlik madaniyati shakllangan, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, o'zgalar fikrini anglaydigan muloqot va nutq madaniyati rivojlangan shaxsni kamol toptirishdan iborat.

Ona tili fanini o'qitishning vazifasi esa o'quvchi shaxsini fikrlashga, o'zgalar fikrini anglashga, o'z fikrini og'zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga qaratilgan nutqiy kompetensiyani rivojlantirish; ona tilining imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda fikrni to'g'ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirish;

yoza nutqda yuksak savodxonlik, adabiy til meyorlariga rioya etish, uslubiy rang-baranglikdan foydalana olish hamda fanning mazmunidan kelib chiqqan holda o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.

Ona tili fanining 10-11-sinf o'quv dasturi davlat ta'lim standartining B1 darajasi talabi asosida tuzilgan. Davlat ta'lim standartining B1 darajasi 10-11-sinf ta'limi bosqichi uchun meyor hisoblanadi. Mazkur ta'lim bosqichi bitiruvchilari davlat ta'lim standartining ushbu darajasi uchun qo'yilgan talablarga javob berishlari shart. Shundan kelib chiqib, har bir ta'lim bosqichi uchun ta'lim mazmuni uzviylik va uzluksizlik asosida taqsimlangan.

10-11-sinfda ona tili ta'limi umumiy o'rta ta'lim bosqichida olingan bilimlarni chuqurlashtiradi va rivojlantiradi. Bu esa umumiy o'rta ta'lim bosqichi ona tili ta'limida o'rganilgan o'quv materialining maxsus takrorlanishini inkor etmaydi.

Dasturda o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan leksik-grammatik bilimlar majmui o'zaro bog'liq va uzviy tarzda talqin etilgan bo'lib, o'quvchilarning bilim va dunyoqarashi ko'lamiga, ijtimoiy hayot va davlat siyosatidan kelib chiqadigan ta'limiy-tarbiyaviy vazifalarga asoslangan.

Ona tili o'quv rejasida 10-11-sinflar uchun jami 68 soat hajmida belgilangan. Shundan 10-sinf 34 soat, 11-sinf uchun 34 soatga mo'ljallangan.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda **fanga oid umumiy kompetensiyalar** bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilab berilgan. Bunga ko'ra, Ona tili fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda quyidagi **tayanch kompetensiyalar** shakllantirilib boriladi.

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi

B1 — mediamanbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olishni, saralashni, qayta ishlashni, saqlashni, ulardan samarali foydalana olishni, ularning xavfsizligini ta'minlashni, media madaniyatga ega bo'lish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

B1+

mavjud axborot manbalari (kitob, ommaviy axborot vositalari, internet, lug'at, ma'lumotnomalarni (audio-video yozuv) va boshq.)dan o'quv maqsadlari doirasida izlab topa olish, saralash, qayta ishlash va foydalana olish, xulosa chiqarish, ibrat olish va o'z faoliyatida qo'llash; media-madaniyatga rioya qilish;

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi

B1— doimiy ravishda o'z-o'zini jismoniy, ma'naviy, ruhiy, intellektual va kreativ rivojlantirish, kamolotga intilish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, kognitivlik ko'nikmalarini va hayotiy tajribani mustaqil ravishda muntazam oshirib borish, o'z xatti-harakatini muqobil baholash va mustaqil qaror qabul qila olish ko'nikmalarini egallashni nazarda tutadi.

B1+

shaxs sifatida ma'naviy, ruhiy va intellektual kamolotga intilishni hayotiy-ma'naviy ehtiyojga aylantirish;

o'z xatti-harakati, fikr-mulohazalariga tanqidiy yondasha olish, o'zini nazorat qila bilish, og'zaki va yozma matnlar mazmuniga to'g'ri baho bera bilish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi

B1— jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etish va ularda faol ishtirok etish, o'zining fuqarolik burch va huquqlarini bilish, unga rioya qilish, mehnat va fuqarolik munosabatlarida muomala va huquqiy madaniyatga ega bo'lish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

B1+

jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etish;

tadbirlarda (turli mavzudagi ko'rik-tanlovlar, musobaqalar va h.k.) faol ishtirok etish, atrofdagi insonlar bilan xushmuomalada bo'lish;

mavzu doirasida berilgan badiiy asar namunalarida aks etgan ma'naviy fazilatlar, shuningdek, yuksak badiiyat namunalarini anglash, his etish va boshqalarga yetkazishga intilish.

Milliy va umummadaniy kompetensiya**B1**

— vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy va san'at asarlarini tushunish, orasta kiyinish, madaniy qoidalarga va sog'lom turmush tarziga amal qilish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

B1+

mavzu doirasida berilgan badiiy asar namunalarida aks etgan ma'naviy fazilatlar, shuningdek, yuksak badiiyat namunalarini anglash, his etish va boshqalarga yetkazishga intilish.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi

B1— aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy, kasbiy va iqtisodiy rejalarni tuza olish, kundalik faoliyatda turli diagramma, chizma va modellarni o'qiy olish, inson mehnatini yengillashtiradigan, mehnat unumdorligini oshiradigan, qulay shart-sharoitga olib keladigan fan va texnika yangiliklaridan foydalana olish

B1+

inson mehnatini yengillashtiradigan, mehnat unumdorligini oshiradigan va qulay shart-sharoitga olib keladigan fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda ulardan foydalana olish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Mazkur kompetensiyalar umumta'lim fanlari orqali o'quvchilarda shakllantiriladi.

Meyoriy hujjatlarni yuritishda tayanch va fanga oid kompetensiyalar quyidagicha yozilishi tavsiya qilinadi.

I. TK-tayanch kompetensiya

TK1-kommunikativ kompetensiya

TK2-axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi

TK3-o'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyasi

TK4-ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi

TK5-milliy va umummadaniy kompetensiya

TK6-matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi

II. FK-fanga oid kompetensiyalar

FK1- nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish)

FK2- lingvistik kompetensiya (uslubiyatga oid):

11-SINF

ONA TILI (34 soat, B1+:34 soat)

O'quvchilarda shakllantiriladigan tayanch kompetensiya elementlari:

Axborotlar bilan ishlash kompetensiyasi:

B1

mediamanbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olishni, saralashni, qayta ishlashni, saqlashni, ulardan samarali foydalana olishni, ularning xavfsizligini ta'minlash.

B1+

mediamanbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olishni, saralashni, qayta ishlashni, saqlashni, ulardan samarali foydalana olishni, ularning xavfsizligini ta'minlashni, media madaniyatga ega bo'lish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

O'zini o'zi rivojlantirish kompetensiyasi:

B1

doimiy ravishda o'z-o'zini jismoniy, ma'naviy, ruhiy, intellektual rivojlantirish, kamolotga intilish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, kognitivlik ko'nikmalarini va hayotiy tajribani mustaqil ravishda muntazam oshirib borish, o'z xatti-harakatini muqobil baholash va mustaqil qaror qabul qila olish ko'nikmalarini egallashni nazarda tutadi.

B1+

doimiy ravishda o'z-o'zini jismoniy, ma'naviy, ruhiy, intellektual va kreativ rivojlantirish, kamolotga intilish, hayot davomida mustaqil o'qib-o'rganish, kognitivlik ko'nikmalarini va hayotiy tajribani mustaqil ravishda muntazam oshirib borish.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi:

B1

jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etish va ularda faol ishtirok etish, o'zining fuqarolik burch va huquqlarini bilish, unga rioya qilish, mehnat va fuqarolik munosabatlarida muomala va huquqiy madaniyatga ega bo'lish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

B1+

jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etish va ularda faol ishtirok etish, o'zining fuqarolik burch va huquqlarini bilish, unga rioya qilish, mehnat va fuqarolik munosabatlarida muomala va huquqiy madaniyatga ega bo'lish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

B1

vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy va san'at asarlarini tushunish, orasta kiyinish.

B1+

vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy va san'at asarlarini tushunish, orasta kiyinish, madaniy qoidalarga va sog'lom turmush tarziga amal qilish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetensiyasi:

B1

aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy, kasbiy va iqtisodiy rejalarni tuza olish, kundalik faoliyatda turli diagramma, chizma va modellarni o'qiy olish, inson mehnatini yengillashtiradigan, mehnat unumdorligini oshiradigan, qulay shart-sharoitga olib keladigan fan va texnika yangiliklaridan foydalana olish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Mazkur kompetensiyalar umumta'lim fanlari orqali o'quvchilarda shakllantiriladi.

B1+

aniq hisob-kitoblarga asoslangan holda shaxsiy, oilaviy, kasbiy va iqtisodiy rejalarni tuza olish, kundalik faoliyatda turli diagramma, chizma va modellarni o'qiy olish, inson mehnatini yengillashtiradigan, mehnat unumdorligini oshiradigan, qulay shart-sharoitga olib keladigan fan va texnika yangiliklaridan foydalana olish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Mazkur kompetensiyalar fan orqali o'quvchilarda shakllantiriladi.

1-mavzu. O'zbek tili va uning taraqqiyoti (1 soat, B1+:1soat)

O'zbek tilining bugungi taraqqiyoti. Tilning ilm-fan, texnika va boshqa sohalardagi o'rni.

2-mavzu. Nutq madaniyati (1 soat, B1+:1soat)

Nutq odobi. Ulug' allomalarimizning nutq odobi haqidagi fikrlari. Nutqiy muloqot va nutq madaniyati. Nutqiy madaniyat – jamiyat madaniyatining ko'zgusi

3-mavzu. Madaniy nutq va uni shakllantiradigan asosiy sifatlar (1 soat, B1+:1soat)

Madaniy nutq haqida tushuncha. Uni yuzaga keltiradigan asosiy sifatlar: to'g'rilik, aniqlik, mantiqiylik, ifodalilik, boylik, soflik, jo'yalilik va boshqalar.

4- 5-mavzular. Nutqning to'g'riligi (2 soat, B1+:2soat)

Nutqning to'g'riligi – uning adabiy til meyorlariga to'liq muvofiqligi. Adabiy meyorlarning shakllanishida nutqiy amaliyotning o'rni. Leksik meyorlar. To'g'ri talaffuz meyorlari. So'z yasash meyorlari. Grammatik meyorlar. Uslubiy meyorlar. Yozma nutqning to'g'riligida imlo va tinish belgilari meyorlari. Nutqning to'g'riligiga putur yetkazuvchi holatlar.

Mustahkamlash darsi (1 soat, B1+:1soat)

6-7-mavzular. Nutqning aniqligi (2 soat, B1+:2soat)

Nutq aniqligining til birliklari ifodalagan mazmunning voqelikdagi tushunchalarga to'liq mos kelishi asosida ta'minlanishi. . Nutqning aniqligi va ko'p ma'noli, ma'nodosh, shakldosh va paronim so'zlardan to'g'ri foydalanish. Nutqning aniqligi va badiiy nutq. Ifoda aniqligi va tasvir tiniqligi. Nutqning aniqligiga putur yetkazuvchi holatlar.

8-11-mavzular. Nutqning mantiqiyliigi (4 soat, B1+:4soat)

Nutqda til birliklari o'rtasidagi mazmunii bog'lanishlarning fikr mantiqiy mohiyatiga mosligi – mantiqiylik sifatining asosi. Fikr tarkibi va mantiqiylik. Nutqning mantiqiyliigiga erishishda sintaktik vositalardan o'rinli va unumli foydalanish. Mantiqiy nutq tuzishning bog'li nutq, ijodiy matn yaratishdagi o'rni. Nutqning mantiqiyliigiga putur yetkazuvchi holatlar. Nutq mantiqiyliigi va matnning kompozitsion tuzilishi.

12-13-mavzular. Nutqning sofliigi (2 soat B1+:2soat)

Nutqning sofliigi uning adabiy til meyorlariga mosligi bilan bir qatorda ma'naviy-axloqii odatlarga yot bo'lgan unsurlardan xoliligi asosida belgilanishi. Nutq va jamiyatdagi ma'naviy-axloqii meyorlar. Nutqning sofliigiga putur yetkazuvchi holatlar. Varvarizmlar va vulgarizmlarning qo'llanilish meyorlari. Rasmiy ish qog'ozlari uslubiga xos qoliplashgan so'z, birikma va gaplarning nutq sofliigiga salbiy ta'siri.

Mustahkamlash (1 soat, B1+:1soat)

14-15-mavzular. Nutqning boyligi (2 soat, B1+:2soat)

Nutqning boyligini yoki kambag'alligi. Nutq boyligi undagi tarkibning rang-barangliigi bilan belgilanishi. O'zbek tili lug'at tarkibi nutq boyligini ta'minlashning asosi. Nutqning boyligini

ta'minlashda ma'nodosh so'zlar, sodda va qo'shma gaplarning o'rni. Nutqning boyligiga putur yetkazuvchi holatlar. Leksik va grammatik takrorlarning nutq sifatiga salbiy ta'siri. Nutqning boyligi va nutq uslublari.

16-17-mavzular. Nutqning jo'yaliligi (2 soat, B1+:2soat)

Til vositalaridan muloqot sharoiti va maqsadiga mos tarzda foydalanish – nutq jo'yaliligining bosh omili. Nutq uslublari va jo'yali nutqning yuzaga kelishi. Jo'yalilik sifatining og'zaki va yozma shakllarda namoyon bo'lishi. Nutqning jo'yaliligi va so'z tanlash malakasi. Nutqning jo'yaliligiga putur yetkazuvchi holatlar.

Mustahkamlash. (1 soat B1+:1soat).

18-21-mavzular. Nutqning ifodaliligi (4 soat, B1+4 soat)

Nutqning ta'sirchanligi va ifodaliligi. Ifodalilik va nutqiy uslublari. Nutqning ifodaliligini ta'minlovchi vositalar. Badiiy nutq va ko'chimlarning ifodalilikni yuzaga chiqarishdagi o'rni. Epitet. Metafora. O'xshatishlar. Metonimiya. Mubolag'a va kichraytirish. Kinoya. Nutqning ifodaliligiga putur yetkazuvchi holatlar.

Mustahkamlash. (1 soat, B1+:1soat).

22-23-mavzular. Nutq madaniyati va nutq texnikasi (2 soat, B1+:2soat)

Nutq texnikasi umumiy nutqiy madaniyatning muhim belgisi. Ovozning sifati, nutq jarayonida to'g'ri nafas olish. Urg'u. Talaffuz texnikasi, diksiya va boshqa fonetik ko'nikmalar.

24-25-mavzular. Ish qog'ozlari ustida ishlash. (2 soat, B1+:2soat).

Annotatsiya. Taqriz.

Takrorlash (1 soat, B1+:1soat)

O'quvchilarda shakllangan fanga oid kompetensiya elementlari:

Nutqiy kompetensiya (tinglab tushunish, o'qish, so'zlash, yozish):

B1

Tinglab tushunish: sohaviy ilmiy-ommabop nutqni tushunadi, tinglangan matndagi asosiy axborotni ajratib oladi, ommaviy axborot vositalaridagi dolzarb axborotlar mazmunini, maqsadini idrok etadi, tinglab tushunadi. Nutqning to'g'riligi, mantiqiy izchilligi, sofligi va ta'sirchanligini anglaydi, barqaror atamalar, kasb-hunar so'zlarining ma'no xususiyatlarini farqlaydi.

Gapirish: nutqini ifodali va ravon, mazmunli va ta'sirchan ifoda etadi, leksik, grammatik va stilistik meyorlarga amal qiladi, nutqda mantiqiy urg'uni o'rinli va to'g'ri qo'yadi.

O'qish: turli janrdagi matnlarni ifodali va ta'sirchan o'qiydi, gapning ifoda maqsadi, hayajon, sodda va qo'shma gaplar ohangiga rioya qilib o'qiydi.

Yozish: fikr ifodasi mantiqan izchil, tinish belgilari, nutqda kirish va kiritmalar, ko'chirma gaplar, tilning ifoda vositalari, fikr ifodasida qo'shma gapning oddiy va murakkab turlaridan foydalanadi.

Ijodiy matnlar yaratadi. Imlo va uslubiy qoidalarga amal qiladi. Rasmiy va shaxsiy xatlarni farqlaydi.

30 — 35 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi.

B1+

Ijodiy matnlar yarata oladi. Imlo va uslubiy qoidalarga amal qiladi. Rasmiy va shaxsiy xatlarni farqlaydi.

35 — 40 gapdan iborat ijodiy matn (bayon) yoza oladi.

Nazorat ishlari (4 soat B1+:4soat) .

Lingvistik kompetensiya:

B1

O'zbek tilining bugungi taraqqiyotini izohlaydi. Nutqiy muloqot va nutq madaniyati. Madaniy nutq va uni shakllantiradigan asosiy sifatlar. Nutqning to'g'riligi Nutqning aniqligi Nutqning mantiqiyliigi Nutqning sofligi. Nutqning boyligi. Nutqning jo'yaliligi . Nutqning ifodaliligini farqlaydi va yozma nutq ifodasida o'rinli foydalanadi. Ish qog'ozlarini yozadi.

Lingvistik kompetensiya:

B1+

O'zbek tilining bugungi taraqqiyotini izohlaydi. Nutqiy muloqot va nutq madaniyati. Madaniy nutq va uni shakllantiradigan asosiy sifatlar. Nutqning to'g'riligi Nutqning aniqligi Nutqning mantiqiyliigi Nutqning sofligi. Nutqning boyligi. Nutqning jo'yaliligi . Nutqning ifodaliligini farqlaydi va yozma nutq ifodasida o'rinli foydalanadi. Ish qog'ozlarini yozadi.

O'quvchilarda shakllangan tayanch kompetensiya elementlari:

Axborot bilan ishlash kompetentsiyasi:

B1

mavjud axborot manbalari(kitob, ommaviy axborot vositalari, internet, lug'at, ma'lumotnomalar, (audio-video yozuv), kompyuter, elektron pochta va boshq.)dan o'quv maqsadlari doirasida foydalana oladi va ulardagi materiallarga ongli munosabat bildirib, xulosa chiqaradi, ibrat oladi va o'z faoliyatida qo'llay oladi.

B1+

media vositalardan tilga oid zarur bo'lgan axborotlarni izlab topa oladi, saralaydi, qayta ishlaydi, uzatadi, saqlaydi, xavfsizligini ta'minlaydi va foydalanishda media-madaniyatga rioya qila oladi.

O'zini-o'zi rivojlantirish kompetentsiyasi:

B1

shaxs sifatida ma'naviy, ruhiy va intellektual kamolotga intilishni hayotiy-ma'naviy ehtiyojga aylantira oladi;

B1+

o'z xatti-harakati, fikr-mulohazalariga tanqidiy yondasha oladi, o'zini nazorat qila biladi, og'zaki va yozma matnlar mazmuniga to'g'ri baho bera biladi.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetentsiyasi:

B1

jamiyatda bo'layotgan voqea, hodisa va jarayonlarga daxldorlikni his etadi; tadbirlarda (turli mavzudagi ko'rik-tanlovlar, musobaqalar va h.k.) faol ishtirok etadi, atrofdagi insonlar bilan xushmuomalada bo'la oladi;

B1+

badiiy asarlarda aks etgan ma'naviy fazilatlar, shuningdek, yuksak badiiyat namunalarini anglaydi, his etadi va boshqalarga yetkazishga intiladi.

Milliy va umummadaniy kompetensiya:

B1

vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy va san'at asarlarini tushunish, orasta kiyinish.

B1+

vatanga sadoqatli, insonlarga mehr-oqibatli hamda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga e'tiqodli bo'lish, badiiy va san'at asarlarini tushunish, orasta kiyinish, madaniy qoidalarga va sog'lom turmush tarziga amal qilish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

Matematik savodxonlik, fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'lish hamda foydalanish kompetentsiyasi:

B1

shaxsiy, ijtimoiy va iqtisodiy munosabatlarda hisob-kitob bilan ish yurita oladi;
kundalik faoliyatda turli formula, model, chizma, grafik va diagrammalarni o'qiy oladi va foydalana oladi.

B1+

inson mehnatini yengillashtiradigan, mehnat unumdorligini oshiradigan va qulay shart-sharoitga olib keladigan fan va texnika yangiliklaridan xabardor bo'la oladi hamda ulardan foydalana oladi.

Mavzularni o'rganish uchun – (25 soat, B1+:25soat)

Mustahkamlash uchun –(4 soat, B1+:4soat)

Takrorlash uchun - (1 soat, B1+:1soat)

Nazorat ishi uchun –(4 soat, B1+:4soat)

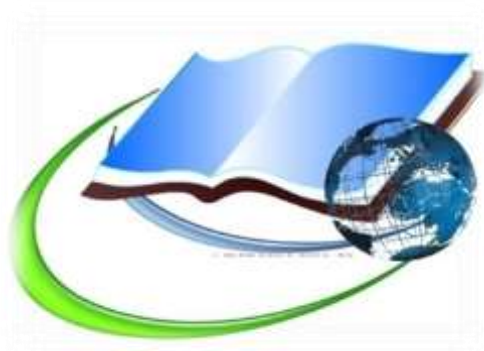
Jami: (34 soat, B1+:68soat)

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining 1997 yil 29 avgustdagi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining 1997 yil 29 avgustdagi "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999 yil 16 avgustdagi "Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi 390-sonli qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2004 yil 21 maydagi "2004-2009 yillarda Maktab ta'limini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturi to'g'risida"gi PF-3431.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirli va Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2010 yil 1 iyuldagi "Umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida o'qitiladigan umumta'lim fanlari hamda oliy ta'limda davom ettiriladigan fanlar dasturlari uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash to'g'risida" gi 6/2/4/1-sonli qo'shma hay'at majlisi qarori.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrda "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-1875-sonli qarori.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013 yil 8 maydagi "Uzluksiz ta'lim tizimining chet tillar bo'yicha davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi 124-sonli qarori.
8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 6 apreldagi "Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida" gi 187-son qarori.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 15 martdagi "Umumiy o'rta ta'lim to'g'risidagi Nizomni tasdiqlash haqida" gi 140-sonli qarori.
10. Karimov I. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: O'zbekiston, 2009.
11. O'zbek tili stilistikasi. A. Shomaxsudov, I. Rasulov, R. Qo'ng'urov, H. Rustamov . O'qituvchi nashriyoti. 1983
12. O'qituvchi nutqi madaniyati. N. Mahmudov. Milliy kutubxona, 2009
13. Qo'ng'urov R. va b. Nutq madaniyati va uslubi asoslari. –T.: 1992.
14. Rafiev A. va b. Ona tili va adabiyot. – T.: G'afur G'ulom nomidagi adabiyot nashriyoti, 2014.
15. O'zbek tilining asosiy imlo qoidalari. –T.: O'qituvchi, 1997.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI

UMUMIY O‘RTA TA’LIMNING DAVLAT TA’LIM STANDARTI
VA O‘QUV DASTURI
ONA TILI
(XI SINIF)

Toshkent-2020

UQTIRISH XATI

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ona tili o'qitishning asosiy maqsadi — o'qish va mehnat jarayonida o'z fikrini og'zaki va yozma tarzda to'g'ri va ravon bayon qiladigan, jamoat joylarida turli nutqiy vaziyatlarda mustaqil ravishda fikrini ifoda etadigan, og'zaki va yozma savodxonlik malakalariga ega bo'lgan, kitobxonlik madaniyati shakllangan, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, o'zgalar fikrini anglaydigan — muloqot va nutq madaniyati rivojlangan shaxsni kamol toptirishdan iborat.

Ona tili fanini o'qitishning asosiy vazifasi — o'quvchi shaxsini fikrlashga, o'zgalar fikrini anglashga, o'z fikrini og'zaki hamda yozma shaklda savodli bayon qila olishga qaratilgan nutqiy kompetensiyani shakllantirish; o'quvchilarda grammatikaga oid o'zlashtiriladigan bilimlarni (fonetika, leksikologiya, yozuv, talaffuz va imlo me'yorlariga oid tushunchalarni) rivojlantirish; tilning keng imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda to'g'ri va ravon bayon eta olishni rivojlantirishga qaratilgan lingvistik kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.

Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limi o'quvchilarda nutqiy faoliyatning asosiy turlarini rivojlantirishni ko'zda tutadi. Shuning uchun ona tili o'quv fani mazmunini nutq tovushlari, yozma nutqda tovushlarning ifodalanishi, so'z turkumlari, ularning o'zgarishi va gapda so'zlarning bog'lanishi, so'zlarning morfemik tarkibi, imlo qoidalari va tinish belgilarining ishlatilishiga doir bilimlar tashkil etadi.

5-11-sinflardan boshlab esa o'quvchilarga ona tili fanidan fonetika, grafika, imlo, so'z tarkibi, so'zlarning yasaliishi va o'zgarishi, so'z turkumlari, so'zlarning o'zaro bog'lanishi, so'z birikmasi hamda gap tuzish qonuniyatlarini, qo'shma gap va undan nutqda o'rinli foydalanish ko'nikmalarini, tinish belgilari va imlosi, uslubiyat va nutq madaniyatini o'rgatish yuzasidan nazariy bilimlarni va grammatik materiallarni asta-sekin, oddiydan murakkabga tomon borish tamoyiliga asoslangan holda berish ko'zda tutiladi. Ushbu bilimlar asosida hosil qilinadigan ko'nikma-malakalar bitiruvchilarda ona tilida so'zlardan o'rinli foydalanish, so'zlarni o'zaro to'g'ri bog'lab gap tuza olish, matn tuza olish, matn ustida ishlash, o'rganilgan matndan asosiy g'oyani, fikrni anglay olish, nutqning mantiqiyiligi, izchilligi, aniqligiga rioya qilgan holda erkin muloqot yurita olish, o'z fikrini og'zaki va yozma tarzda ifodali, ravon, mazmunli yetkazib bera olish kompetensiyalarini shakllantirishi lozim.

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirining 2018-yil 28-oktabrdagi 266-sonli buyrug'iga asosan tayanch o'quv rejaga o'zgartirishlar kiritildi, ona tili faniga 10-11-sinflar uchun amaldagi 1 soatga yana 1 soat qo'shib berildi. Shunga ko'ra 10-11-sinflar uchun ona tili faniga yil davomida ajratilgan 34 soat 68 soatga ko'paydi. Amaldagi 10-11-sinf ona tili fani o'quv dasturi hamda darsligi 34 soatga mo'ljallangan bo'lib, qo'shilgan 34 soat uchun o'quv amaliyoti jarayonida qo'shimcha o'quv materiallariga, o'quv qo'llanmaga ehtiyoj sezildi.

Qo'shimcha 34 soatga mo'ljallangan dastur amaldagi dastur asosida yaratilishi ko'zda tutilgan. Shuni inobatga olgan holda qo'shimcha dasturda amaldagi dasturda berilgan mavzularni mustahkamlash, ularni qo'shimcha materiallar bilan kengaytirish, ta'limiy-didaktik topshiriqlar bilan boyitish, o'quvchining nutqiy (tinglab tushunish, gapirish, o'qish, yozish) va lingvistik kompetensiyalarini shakllantiradigan, og'zaki va yozma savodxonligini oshiradigan mashqlar, o'qish savodxonligiga yo'naltirilgan topshiriqlar, ish qog'ozlari mavzusi kengaytirilib, ulardan amaliyotda foydalanish kabilar kiritildi. Bu esa, har bir mavzuni kengroq o'rganib, mustahkamlash va hayotda qo'llay olish ko'nikmalari shakllanishiga asos bo'ladi.

Ona tili darslarida o'quvchilarni mustaqil, mantiqiy, kreativ va ijodiy fikrlashga yo'naltirish lozim. Shuning uchun ushbu dastur asosida yaratilajak darsliklarda ijodiy tafakkur tarzini shakllantirish, darsni o'quvchilarning nutqiy malakasini yuzaga keltirishga, o'quvchilarning savodxonligini oshirishga hamda nutqiy (tinglab tushunish, gapirish, o'qish, yozish), va lingvistik kompetensiyalarini shakllantirish maqsadida o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, nutqiy mavzular va matnlar kiritildi. Berilgan nutqiy mavzularga oid matnlar, o'quvchini mantiqiy fikrlashga yo'naltirilgan mashqlar, savol va topshiriqlar, nutqiy mavzular mazmuniga mos rasm va illyustratsiyalar kiritiladi va ular grammatik mavzu bilan bog'lanadi.

Shuningdek, o'quvchilarni xalqaro baholash dasturi PISA (inglizcha—Programme for International Student Assessment)ga oid mantiqiy, ijodiy va kreativ fikrlashga undovchi mashq va topshiriqlar darslik mazmuniga singdiriladi.

O'quvchilar o'quv faoliyati natijalariga qo'yiladigan talablar:

Nutqiy kompetensiya (*tinglab tushunish, gapirish, o'qish, yozish*);

Tinglab tushunish:

sohaviy ilmiy- ommabop nutqni tushunadi, tinglangan matndagi asosiy axborotni ajratib oladi, ommaviy axborot vositalaridagi dolzarb axborotlar mazmunini, maqsadini idrok etadi, tinglab tushunadi;

nutqning to'g'riligi, mantiqiy izchilligi, sofligi va ta'sirchanligini anglaydi; ko'rilgan lavhadagi asosiy axborot, voqea-hodisalarni, muloqot jarayonida o'ziga qaratilgan nutqni, yoki o'zgalarning o'zaro muloqot jarayoni – suhbat mohiyatini tasavvur qila oladi, eslaydi, tushunadi;

darslikda berilgan grammatik tamoyil va ma'lumotlarni, so'z, ibora va atama(termin)larni o'qib tushunadi;

turli matndagi va jadvallardagi ma'lumotlardan kerakli bo'lgan detal, fikrni tushunadi, taqqoslaydi, ajrata oladi, umumlashtirib xulosalay oladi.

Gapirish:

nutqini ifodali va ravon, mazmunli va ta'sirchan ifoda eta oladi, leksik, grammatik va uslubiy me'yorlarga amal qiladi;

mantiqiy, kreativ, ijodiy, tanqidiy fikrlaydi va fikrini og'zaki bayon qila oladi;

o'rganilgan matnni ketma-ketlikka amal qilgan holda og'zaki bayon qila oladi;

berilgan topshiriq, ma'lumotni qanday ketma-ketlikda bajarish usulini og'zaki ifodalay oladi, berilgan grammatik tamoyil va ma'lumotlarni og'zaki bayon qila oladi;

turli matndagi va jadvallardagi ma'lumotlardan kerakli bo'lgan detal, fikrni ajrata oladi, tushunadi, taqqoslaydi, fikrini umumlashtirib og'zaki munosabat bildiradi;

tanish va notanish mavzularda muloqot boshlay oladi, muloqotni davom ettira oladi, mavzu mohiyatini ochuvchi, suhbatga aloqador savollar bera oladi.

O'qish:

turli janrdagi tanish, notanish matnni tinish belgilariga amal qilgan holda ifodali, ravon o'qiy oladi;

berilgan grammatik tamoyil va ma'lumotlarni o'qib tushunadi;

turli janrdagi matnlarni o'qib o'zi tushungan mazmunni tinglovchilarga gapirib bera oladi;

gazeta va jurnallarni, yozilgan reklama va e'lon, turli mavzulardagi broshuralarni, internet materiallarini, badiiy, ilmiy-ommabop, hamda rasmiy uslubda yozilgan matnlarni o'qib tushunadi.

Yozish:

imlo, tinish belgilari va uslubiy qoidalarga amal qilgan holda ijodiy matnlar yarata oladi;

mantiqiy, kreativ, ijodiy, tanqidiy fikrlaydi va fikrini yozma bayon qila oladi;

fikr ifodasida mantiqan izchillikka rioya qiladi, unda kirish va kiritmalar, ko'chirma gaplar, tilning ifoda vositalaridan foydalana oladi;

ish qog'ozlari(ariza, ma'lumotnoma, hisobot, e'lon, rasmiy va shaxsiy xatlar)ni yoza oladi;

grammatik tamoyil va ma'lumotlarni tanish va notanish vaziyatda yozma bayon qila oladi;

turli matndagi va jadvallardagi ma'lumotlardan kerakli bo'lgan detal, fikrni tushunib ajrata oladi, taqqoslaydi, umumlashtirib, yozma munosabat bildiradi;

so'z va gaplarni bog'lagan holda fikrini aniq va ravon yozma bayon qila oladi;

husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qilgan holda 22-25 ta gapdan iborat matn yarata oladi;

husnixat, tinish belgilari va imlo qoidalariga amal qilgan holda 170-180 ta so'zdan iborat diktant yoza oladi;

Ish qog'ozlarini (bayonnoma, bayonnomadan ko'chirma, rasmiy va shaxsiy xatlar) yoza oladi.

Lingvistik kompetensiya (leksika, uslubiyat, nutq madaniyati, tinish belgilariga oid):

Leksika: soʻzlarning koʻchma maʼnosi, uslubiy xususiyatlari va atamalarni farqlay oladi, ulardan nutqda toʻgʻri foydalana oladi. Oʻzbek tili leksikasining rivojlanishi, boyishi manbalarini izohlay oladi.

Nutq madaniyati: oʻzbek tilining bugungi taraqqiyotini izohlaydi. Nutqiy muloqot va nutq madaniyatini, madaniy nutq va uni shakllantiradigan asosiy sifatlarni, nutqning toʻgʻriligi, nutqning aniqligi, nutqning mantiqiyliqi, nutqning sofligi, nutqning boyligi, nutqning joʻyaliligi, nutqning ifodaliligini farqlaydi va yozma nutq ifodasida oʻrinli foydalanadi.

1-BOB. TALAFFUZ VA IMLO MEʼYORLARI

(6 soat)

Talaffuz va imlo. Oʻzlashma soʻzlar talaffuzi va imlosi, qoʻshimcha olgan soʻzlar talaffuzi va imlosi. Talaffuzdagi tovush oʻzgarishi imlodagi inobatga olinmaydigan soʻzlar.

Nutqda oʻzgaruvchi unlilar. Aytilganidek yozilmaydigan unli tovushlar, yozilganidek aytilmaydigan unli harflar, bunda imlo va talaffuz nomuvofiqligining sabablari.

Nutqda oʻzgaruvchi undoshlar. Aytilganidek yozilmaydigan undosh tovushlar, yozilganidek aytilmaydigan undosh harflar, bunda imlo va talaffuz nomuvofiqligining sabablari.

Matn va lugʻat bilan ishlash.

Urgʻu talaffuzi. Oʻz va oʻzlashma soʻzlarda urgʻu, oʻzlashma soʻzlarning urgʻusini toʻgʻri qoʻymaslik nutq madaniyatiga rioya qilmaslik belgisi.

Qoʻshib yoziladimi, ajratib? Qoʻshma va juft soʻzlar imlosi, ajratib yoziladigan qoʻshma soʻzlar, qoʻshib yoziladigan qoʻshma soʻzlar, ajratib ham, qoʻshib ham yoziladigan qoʻshma soʻzlar.

Matn va lugʻat bilan ishlash.

2-BOB. SOʻZ QOʻLLASH MEʼYORLARI

(4 soat)

Nutqda oʻrinli va nooʻrin soʻzlar. Soʻzlarni anglash, farqlash, tanlash va qoʻllash bilim talab qilishi, oʻrinli va nooʻrin qoʻllashni aniqlash yoʻllari.

Nutqdagi taqiqlar. Nutqda qoʻrquv asosidagi taqiqlar, andisha asosidagi taqiqlar, hurmat asosidagi taqiqlar.

“Yumshoq” va “qattiq” ifodalar. Fikrni “yumshoq” va “qattiq” soʻzlar bilan ifodalash, fikrning ochiq yoki yopiq ifodalanishi, muloqot madaniyatidagi taqiqlar.

Olmoshlar uslubiyati. Olmoshlar nutqda fikrni yumshoq ifodalash vositasi ekanligi, olmoshlarning yumshatishga koʻra turlari, soʻroq olmoshlari yumshatish vazifasining namoyon boʻlishi.

Matn va lugʻat bilan ishlash

3-BOB. BARQAROR BIRIKMALAR – NUTQIMIZ KOʻRKI

(5 soat)

Soʻz va ibora teng emas. Soʻzlarning boʻyoqli va boʻyoqsiz boʻlishi, iboralarning har doim boʻyoqdorligi, iboralarning bir soʻzga tengligi va teng emasligi, iboralarning boshqa tilda aynan muqobilga ega emasligi, iboralarni qoʻllash nutqiy salohiyatning yuqoriligidan dalolat berishi.

Maqolni oʻrinli qoʻllash. Maqol ham janr, ham til birligi ekanligi, maqolning ixchamligi, mazmuniy va taʼsirchanlik koʻlamining balandligi, maqollarning nutq vaziyatiga mosligi, maqollarning bir-birini inkor etishi, maqollar “yumshoq” va taʼsirchan ifoda ekanligi.

Tasviriy ifoda – koʻtarinki nutq vositasi. Tasviriy ifoda nomning boʻyoqdor varianti ekanligi, tasviriy ifodaning uslubiy chegarasi, tasviriy ifoda soʻzga tengligi va teng emasligi, shakldosh tasviriy ifodalar.

4-BOB. NUTQNING GRAMMATIK VA PUNKTUATSION MEʼYORLARI

(5 soat)

Ortiqcha qo‘shimchalar. Qo‘shimchalarning ortiqchaligi, qo‘shimchalarning takroriyliigi, ortiqcha qo‘shimcha ortiqcha “yuk” ekanligi, tejam qo‘shimcha qo‘llashda muhimligi, tejamning tejamli bo‘lishi kerakligi.

Qo‘shimchalarni tanlash. Qo‘shimchalarning variantlilik, variantlarning o‘z o‘rniga egaligi, o‘rinli variantni tanlash nutqiy madaniyat belgisi.

Nutqda shakl va mazmun mosligi. Gaplarning shakl va mazmunan mosligi madaniy nutq belgisi ekanligi, gaplarni ixchamlashtirish, matn mazmunini qisqa ifodalash madaniy nutq mezonlaridan biri ekanligi.

Tinish belgilarini to‘g‘ri qo‘llash me‘yorlari. Tinish belgilarini qo‘llash madaniyati, tinish belgilarini qo‘llashning gap mazmuniga ta’siri, tinish belgilari gap mazmuni aniqligining sharti ekanligi.

3-BOB. ISH QOG‘OZLARI USTIDA ISHLASH

(2 soat)

Ish qog‘ozlari (bayonnoma, bayonnomadan ko‘chirma, rasmiy va shaxsiy xatlar) ustida ishlash.

MAVZUIY REJALASHTIRISH

№	Bo‘limlar nomi	Jami soatlar taqsimoti			
		Jami	Nazorat ishlari	Nazorat ishlari tahlili	Mustahkamlash
	Talaffuz va imlo me‘yorlai	6			
2	So‘z qo‘llash me‘yorlari	4			
3	Barqaror birikmalar – nutqimiz ko‘rki	5			
4	Nutqning grammatik va punktuatsion me‘yorlari	5			
5	Ish qog‘ozlari ustida ishlash	2			
6	Matn va lug‘at bilan ishlash	4			
7	Nazorat ishi va tahlili	4	2		
8	Mustahkamlash				2
Jami		34			